

STEČAJNI POSTUPAK U PRAKSI*

Stečajni postupci postali su svakodnevica u našem gospodarstvu. Broj i težina tih predmeta predmet su učestalih natpisa u medijima, često sa alarmantnim komentarima.

Paradoksalno, stvarni problem nije u prevelikom broju stečajnih postupaka. Naprotiv, ono što stvarno nanosi štetu gospodarstvu jest činjenica da se na tržištu i dalje nalaze oni nad kojima bi odavno trebalo otvoriti stečajni postupak.

Ovakva tvrdnja vjerojatno neće izazvati oduševljene komentare što ju ne čini ništa manje istinitom a situaciju manje ozbiljnom. Možemo se praviti da ne vidimo ono što se događa oko nas, pretvarati se da je sve u redu i da će se cjelokupna situacija nekako riješiti ali ne možemo sakriti stvarnost. Na ovaj način ponašamo se kao ljudi koji zubaru odlaze tek kada bol postane neizdrživa a tada je obično prekasno.

Ono što je najgore u cijeloj priči jest činjenica da pozitivni zakonski propisi reguliraju pitanje pokretanja stečajnog postupka na sasvim zadovoljavajući način. Zakonska regulativa dovoljno detaljno propisuje načine i uvjete za pokretanje stečajnog postupka te bi postupanje u skladu sa zakonom osiguralo i ostvarivanje temeljne svrhe stečajnog postupka – maksimalno namirenje vjerovnika kao primarni cilj te osiguranje normalnih uvjeta za poslovanje kao sekundarni cilj.

Naime, osnovna svrha postojanja trgovačkih društava jest ostvarenje dobiti nastupanjem na tržištu a ovo vrijedi i za obrtnike. Svako ono trgovačko društvo ili obrtnik koji ne podmiruje svoje obaveze u naravi ne ostvaruje temelju svrhu svog postojanja na tržištu, pri čemu nisu bitni razlozi zbog kojih mu to nije uspjelo. Klasično opravdanje kako bi otvaranjem velikog broja stečajnih postupaka bila ugrožena egzistencija radnika i njihovih obitelji jednostavno nije u skladu sa zakonom niti sa stvarnošću.

Sa posljedicama ovakvog pristupa suci trgovačkih sudova susreću se svakodnevno. Na Trgovačkom sudu u Zagrebu više od 25.000 predmeta nalazi se dugotrajno u kalendaru banke, što znači da su rješenja o ovrsi pravomoćna ali se ne mogu provesti zbog nedostatka sredstava na računu dužnika.

* Tekst članka odnosi se na zakonska rješenja sadržana u Stečajnom zakonu N.N. 123/03 Op.ur.

Isto toliki broj predmeta vodi se radi ovrhe na pokretninama ovršenika time da se iste u većini slučajeva ne mogu pronaći. Sudski ovršitelji na adresama dužnika ne mogu pronaći niti tablu sa naznakom sjedišta a kamoli nekakve vrjednije pokretnine. Uspješni pokušaji pljenidbe pokretne imovine trgovačkih društava mogu se na prste prebrojati dok je nešto veći uspjeh zabilježen samo u pljenidbi imovine obrtnika.

Parnični postupci vode se u velikom broju samo radi forme jer tuženik jednostavno nema sredstava da podmiri dug. Sudski registar, poslovne banke i ministarstvo financija te mirovinsko i zdravstveno osiguranje vode evidencije takvih dužnika te troše i vrijeme i novac za nešto što jednostavno više nema smisla.

Kada se stečajni postupak napokon otvori, obično se utvrđuje višegodišnja blokada računa (nerijetko više od 5 godina neprekidno), imovine odavno nema a jednino što je ostalo su dugovi. Pobijanje pravnih radnji u pravilu nema svrhe jer su nastupile takve promjene stanja da niti uspješno okončano pobijanje ne bi donijelo nikakvu materijalnu korist stečajnoj masi.

Vratimo se usporedbi sa zubarima. Treba kao nesporno utvrditi da su zubi našeg gospodarstva u lošem stanju. Potrebno je hitno nešto napraviti makar je upitna i mogućnost anestezije. U protivnom, nakon ulaska u EU dobiti ćemo protezu. Njome ćemo se moći služiti ali to više neće biti naši zubi.

Pokretanje stečajnog postupka

Prema odredbi čl. 39. Stečajnog zakona stečajni postupak pokreće se prijedlogom vjerovnika ili dužnika. Oni nisu jedini ovlaštenici za pokretanje stečajnog postupka, kako će se to vidjeti i u daljem tekstu, no ipak bi upravo oni trebali biti glavni pokretači tih postupaka.

Vjerovnici

Svaki vjerovnik može zatražiti pokretanje stečajnog postupka nad stečajnim dužnikom pod uvjetom da svoju tražbinu učini vjerojatnom te da učini vjerojatnim postojanje nekog od stečajnih razloga.

Postavlja se pitanje da li vjerovnik mora svoju tražbinu dokazivati ovršnom ispravom ili je dovoljno da to učini vjerodostojnom ispravom. Odgovor je jednostavan – dovoljna je vjerodostojna isprava obzirom da se stečajni postupak ne može otvoriti samo na temelju utvrđene tražbine vjerovnika.

Za otvaranje stečajnog postupka potrebno je utvrditi kumulativno postojanje oba uvjeta – vjerojatnost postojanja tražbine i postojanje nekog od stečajnih razloga. Ovo znači da stečajni sud nije dužan nesporno utvrditi postojanje tražbine. Naprotiv, sud mora utvrditi postojanje nekog od stečajnih razloga – nesposobnost za plaćanje ili prezaduženost.

Prilikom utvrđivanja tih razloga sud u pravilu primjenjuje zakonsku predmnjevu nesposobnosti za plaćanje. Prema odredbama čl. 4. Stečajnog zakona smatra se da je dužnik nesposoban za plaćanje ako u protekla dva mjeseca nije sa svojih računa namirio barem jednu petinu iznosa za koje postoje valjani osnovi za naplatu bez daljeg pristanka dužnika.

Drugim riječima, dužnik je nesposoban za plaćanje ako nije podmirio barem 20% iznosa za koji mu je blokiran račun u posljednja dva mjeseca.

Makar odredba čl. 4.s t. 4. ne govori ništa o tome od kojeg se roka računaju ta dva mjeseca, iz stavka 5. istog članka proizlazi da se rok od dva mjeseca računa prije pokretanja prethodnog postupka.

Naime, nakon pokretanja prethodnog postupka ova predmnjeva vrijedi i u slučaju da dužnik podmiri 20% tražbina ali ne podmiri sve tražbine.

Način na koji vjerovnik dokazuje nesposobnost dužnika za plaćanje je potvrda banke koja za dužnika obavlja poslove platnog prometa. Ovakvu potvrdu banka je dužna izdati vjerovniku na njegov zahtjev, bez obzira na pristanak ili protivljenje dužnika jer u suprotnom odgovara vjerovniku za štetu koju bi vjerovnik mogao pretrpjeti zbog neizdavanja potvrde.

Razlog zbog kojega bi vjerovnik svakako trebao pribaviti potvrdu banke leži u odredba čl. 41. SZ-a. Ova odredba regulira dužnost predlagatelja da, na temelju odluke stečajnog suca, predujmi predujam za pokriće troškova prethodnog postupka. Ukoliko vjerovnik postojanje stečajnog razloga nesposobnosti za plaćanje dokazuje potvrdom banke, tada su i troškovi prethodnog postupka nužno manji ili ih uopće nema.

Ovo ne znači da vjerovnik može pokretati stečajni postupak bez ikakvog plaćanja. Vjerovnici (osim zaposlenika, RH i jedinica lokalne samouprave i uprave) moraju prilikom podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnog postupka uplatiti i sudsku pristojbu u iznosu od 100,00 kn te dodatnu pristojbu za vođenje stečajnog postupka u iznosu od 10.000,00 kn.

Sudska pristojba uplaćuje se na račun državnog proračuna dok se dodatna pristojba uplaćuje na poseban račun trgovačkog suda koji vodi stečajni postupak.

Činjenica da je vjerovnik uplatio iznos dodatne pristojbe (i predujmio troškove prethodnog postupka po odluci suda) ne znači da je on taj iznos uplatio bespovratno. Ukoliko se tijekom stečajnog postupka unovči kakva imovina dužnika, stečajni upravitelj, uz rješenje stečajnog suca, dužan je isplatiti iznos dodatne sudske pristojbe i predujma troškova prethodnog postupka nazad vjerovniku koji je iste uplatio.

Postavlja se pitanje zbog čega većina vjerovnika nije zainteresirana za pokretanje stečajnog postupka u slučaju da ne mogu naplatiti svoje tražbine od dužnika.

Odgovor je u cijelosti jednostavan i ekonomski. To što je određeni vjerovnik pokrenuo stečajni postupak ne stavlja ga u povoljniji položaj u odnosu na druge stečajne vjerovnike (osim za povrat uloženi iznosa za dodatnu pristojbu i predujam troškova prethodnog postupka). Isplate u stečajnom postupku vrše se po isplatnim redovima i prema rješenju o priznatim tražbinama te nema nikakve privilegije ili prednosti u isplati, neovisno o tome koja je pravna osnova tražbine vjerovnika.

Vjerovnik koji ima pravomoćnu i ovršnu presudu donesenu prije otvaranja stečajnog postupka naplatiti će se u istom omjeru kao i vjerovnik njegovog isplatnog reda koji nije pokretao nikakav postupak protiv ovršenika.

Upravo u činjenici da vjerovnik mora prethodno financirati troškove dodatnih pristojbi i predujam za vođenje prethodnog postupka a da zbog toga nema nikakve privilegije treba tražiti razloge zbog kojih se vjerovnici teško odlučuju na pokretanje stečajnog postupka nad dužnikom.

Razlučni vjerovnici

Iznimka od gore navedenog pravila su vjerovnici čije su tražbine osigurane razlučnim pravom iz jednostavnog razloga što je tim vjerovnicima lakše ostvariti svoju tražbinu u stečajnom postupku (ili tijekom stečajnog postupka). Upravo zbog toga, kao vjerovnici koji pokreću stečajne postupke, najčešće se pojavljuju banke koje imaju razlučno pravo na imovini dužnika.

Razloge tome treba tražiti prvenstveno u uvjetima prodaje takve založene imovine stečajnog dužnika. Prodaja založene imovine u stečajnom postupku financijski je povoljnija za razlučnog vjerovnika jer su pravila o cijeni po kojoj se imovina (u pravilu nepokretna) prodaje bitno drugačija. Naime, u Ovršnom zakonu regulirana je prodaja imovine na način da se na prvoj dražbi nekretnina ne može prodati za cijenu manju od $\frac{3}{4}$ procijenjene vrijednosti dok se na drugoj prodaji ne može prodati ispod polovine vrijednosti. Prodaja ispod polovine vrijednosti u ovršnom postupku više nije dozvoljena, nakon izmjena OZ-a 2003. godine (ovo se ne odnosi na predmete u kojima je rješenje o ovrsi doneseno ranije).

Naprotiv, kada se nekretnine prodaje u stečajnom postupku prva osnovna cijene ne može biti niža od procijenjene vrijednosti. U slučaju neuspjele prve prodaje, stečajni sudac može smanjiti vrijednost bez ograničenja time da se u pravilu takva cijena smanjuje postepeno, izuzetno rijetko za više od 25%. Isto tako, prilikom prodaje u stečajnom postupku nema niti ograničenja najniže cijene za koju se nekretnina može prodati pa se ista može prodati i ispod polovine vrijednosti, na temelju rješenja stečajnog suca o određivanju takve prodaje. Ovo znači da je mogućnost namirenja razlučnog vjerovnika u stečajnom postupku veća i bolja od one koju bi imao u ovršnom postupku.

Drugi razlog, osim cijene, je i činjenica da prodajom u stečajnom postupku takav vjerovnik izbjegava moguće neprilike sa zaposlenicima dužnika do kojih nužno dolazi u slučaju prodaje u ovršnom postupku. Otvaranjem stečajnog postupka u pravilu se otkazuju i

ugovori o radu zaposlenika te, na temelju odluke vjerovnika na izvještajnom ročištu, isto tako u pravilu dolazi i do prekida rada stečajnog dužnika.

Za razlučnog vjerovnika puno je jednostavniji odnos vjerovnik-stečajni upravitelj-sudac nego odnos u ovršnom postupku vjerovnik-dužnik-ovršni sudac-zaposlenici te i tu treba tražiti razlog za inzistiranje vjerovnika da se nekretnine prodaju upravo u stečajnom postupku.

Isto tako, zbog specifičnosti samog stečajnog postupka, manja je vjerojatnost da će stečajni upravitelj osporavati tražbinu ili način prodaje nekretnine samo zbog toga da dobije na vremenu, što je česti slučaj prilikom prodaje nekretnine u ovršnom postupku. Tijekom ovršnog postupka žalbe i pravni lijekovi nerijetko se ulažu samo za dobijanje na vremenu čega su različni vjerovnici i te kako svjesni.

Primjerice, u jednom stečaju u kojemu sam bio stečajni sudac, različni vjerovnik vodio je ovršni postupak više od 5 godine ali nije bila određena niti jedna dražba radi prodaje nekretnine jer se dužnik koristio svim pravnim sredstvima koja su mu stajala na raspolaganju kako bi odgodio provođenje ovrhe. Nakon otvaranja stečajnog postupka i nakon ispitnog te izvještajnog ročišta, nekretnine su prodane i naplaćene za manje od 6 mjeseci te je različni vjerovnik naplaćen u cijelosti a ostatak iznosa prenesen je u stečajnu masu radi namirenja drugih vjerovnika. Pri tome ne treba zaboraviti niti to da je kamata na koju različni vjerovnik ima pravo i dalje tekla tijekom ovršnog i stečajnog postupka te da je na ime kamate tom vjerovniku isplaćen iznos veći od glavnice, upravo zbog odugovlačenja dužnika prije pokretanja stečajnog postupka.

Upravo u navedenim razlozima leži interes razlučnih vjerovnika za pokretanje stečajnog postupka nad dužnikom.

Ovlaštenje Državnog odvjetništva

Državno odvjetništvo RH (u pravilu ŽDO Građansko-upravni odjel) dužno je pokrenuti stečajni postupak na prijedlog državnih i drugih tijela, pravnih osoba koje zastupa te HZMO i HZZO, u ime i za račun RH.

Državna i druga tijela, pravne osobe koje zastupa DO te HZMO i HZZO po službenoj dužnosti i bez odgode dužni su izvijestiti DO o postojanju uvjeta za pokretanje stečajnog postupka nad njihovim dužnicima.

Državno odvjetništvo oslobođeno je dužnosti plaćanja dodatnih pristojbi te je naizgled njihov posao u ovom slučaju jednostavan: oni primaju obavijest o postojanju uvjeta za pokretanje stečajnog postupka bez odgode i po službenoj dužnosti te moraju takve postupke pokrenuti.

Ovo je dužnost i obaveza iz Stečajnog zakona no treba napomenuti da postoji još jedna dužnost i obaveza za pokretanje stečajnog postupka, prema odredbama Zakona o platnom prometu u zemlji (NN 117/01).

Naime, prema njegovim odredbama banka koja vodi račun poslovnog subjekta dužna je obavijestiti Ministarstvo financija – Poreznu upravu, da je račun blokiran neprekidno 60 dana. Navedeno ministarstvo – Porezna uprava u roku od 30 dana predlaže pokretanje stečajnog postupka protiv tog poslovnog subjekta. Primjenom gore navedenih odredbi Stečajnog zakona, takav prijedlog se upućuje Državnom odvjetništvu koje je po njemu dužno postupiti.

Isto tako, FINA je bila dužna obavijestiti MF – PU o svim onim poslovnim subjektima koji nisu otvorili poslovni račun u nekoj banci te je MF – PU bilo dužno predložiti pokretanje stečajnog postupka u roku od 30 dana.

Imajući u vidu broj blokiranih poslovnih subjekata, primjenom ovih zakonskih odredbi došlo bi do velikog vala stečaja i konačnog čišćenja našeg gospodarstva od svih onih koji nisu u stanju posloovati kao dobri gospodari.

Međutim, iz razloga koji nemaju nikakve veze sa pozitivnim zakonskim propisima i obavezama koje ti propisi nameću, navedena državna tijela i Državno odvjetništvo nisu poštivali kogentne zakonske norme.

Da bi se mogao imati u vidu pravi razmjer katastrofe koja je nastala zbog tog nepoštivanja zakona, potrebno je imati na umu i to da je obaveza pokretanja stečajnih postupaka naložena Državnom odvjetništvu (i državnim tijelima, pravnim osobama koje DO zastupa te HZMO i HZZO) izmjenama Stečajnog zakona u travnju 1999. godine. Tada je doduše obaveza pripadala Državnom pravobraniteljstvu no to ne umanjuje odgovornost, obzirom da je isto pripojeno Državnom odvjetništvu (NN 51/01).

Nakon stupanja na snagu Zakona o naplati dospjelih a neplaćenih poreza, carina, doprinosa i državnih jamstava (NN 117/01) radi nagodbe sa državom prijavilo se, prema neslužbenim podacima, više od 16.000 poslovnih subjekata koji nisu platili navedene tražbine. Dakle, nad svima njima Državno odvjetništvo (ranije Državno pravobraniteljstvo) moralo je već ranije pokrenuti stečajni postupak ali to, iz nepoznatog razloga, nije učinjeno.

Ista, možda još gora priča, ponavlja se nakon stupanja na snagu Zakona o platnom prometu u zemlji. Banke su uredno ispunile svoju obavezu i dostavile podatke Ministarstvu financija – Poreznoj upravi ali je negdje došlo do kratkog spoja i Državno odvjetništvo nije obavilo svoju dužnost te pokrenulo stečajne postupke. Broj blokiranih poslovnih subjekata (što uključuje ne samo trgovačka društva nego i obrtnike te sve pravne osobe) broji se u desecima tisuća i većina njih i dalje postoji u pravnom prometu, stvara obaveze koje ne može namiriti i zatrpava sudove bespotrebnim poslom.

U ovom kontekstu ne može se zanemariti niti uloga FINE koja je, prilikom prelaska poslovanja sa žiro-računa kod FINE na poslovne račune kod banaka napravila jednu nevjerojatnu alkemiju – za većinu poslovnih subjekata koji nisu otvorili račun kod banka ona je sama otvorila račun kod Hrvatske poštanske banke. Napomena za one koji nisu upoznati sa tom problematičnom praksom – radi se o računima sa naznakom 2390001-119... pri čemu oznaka računa 119 predstavlja blokirani račun. Iznos blokade na tim računima broji se u stotinama miliona kuna.

Ovo je FINA radila bez pristanka te nerijetko i bez znanja tih poslovnih subjekata, čime je izbjegnuto dužno postupanje po odredbi čl. 50. st. 4. i 5. Zakona o platnom prometu u zemlji. Naime, kako je to već rečeno, u slučaju da poslovni subjekt ne otvori poslovni račun u banci, njegov stari račun se zatvara, nalozi za plaćanje se vraćaju a FINA je dužna obavijestiti MF – PU radi pokretanja stečajnog postupka.

Osnovni izgovor za ovako nepostupanje po zakonu prvenstveno je financijske naravi. Prema odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Stečajnog zakona (NN 129/00) državna tijela nisu bila oslobođena plaćanje dopunske pristojbe u iznosu od 5.000,00 kn te bi za pokretanje tih stečajnih postupaka trebalo izdvojiti više od 200.000.000,00 kn. Međutim, nakon promjena Stečajnog zakona 2003. godine ovog opravdanja više nema. Prije ili kasnije netko će napraviti jasnu analizu ukupne štete koja je nastala (u vidu kamata i troškova) zbog nepravodobnog postupanja po izričitim zakonskim normama ali je teško zamisliti da bi netko zbog toga odgovarao.

Dužnik

Stečajni postupak može pokrenuti dužnik pojedinac osobno odnosno osobe koje su ovlaštene za zastupanje dužnika po zakonu. Česta je greška da se, prilikom pokretanja stečajnog postupka, daje punomoć odvjetniku da u ime društva pokrene stečajni postupak. Naime, stečajni postupak ne pokreće trgovačko društvo već njegova uprava te odvjetnik kao punomoćnik ne zastupa društvo nego upravu.

Ono što je bitno jest to da dužnik uz prijedlog za otvaranje stečajnog postupka **mora** priložiti potvrdu pravne osobe o stanju sredstava na računu i nenamirenim obavezama te javnobilježnički ovjerovljen prokazni popis imovine.

Osim navedenog, dužnik koji je nastao u postupku pretvorbe dužan je priložiti i rješenje o iskazu nekretnina ili potvrdu HFP o nekretninama koje su iskazane u vrijednosti temeljnog kapitala dužnika.

Ukoliko dužnik uz prijedlog nije dostavio gore navedene podatke, sud će prijedlog **odbaciti kao neuredan, bez pozivanja dužnika da naknadno pridonese te isprave.**

Obaveza dužnika – trgovačkog društva – da zatraži otvaranje stečajnog postupka nalazi se u odredbi čl. 251. Zakona o trgovačkim društvima. Prema toj odredbi, uprava dužnika mora bez odgađanja a najkasnije tri tjedna po nastanku razloga (nesposobnost za plaćanje ili prezaduženost) zatražiti otvaranje stečajnog postupka. Zakon doduše navodi da se može zatražiti i pokretanje postupka prisilne nagodbe ali treba imati u vidu da je ZTD donesen 1993. godine, te da mogućnosti prisilne nagodbe nema od dana stupanja na snagu Stečajnog zakona 1996. godine.

Što više, za članove uprave ili likvidatore koji ne predlože otvaranje stečajnog postupka kada se za to steknu zakonski uvjeti, predviđena je i kaznena odgovornost i to novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine, prema odredbi čl. 626. Zakona o trgovačkim društvima.

Imajući u vidu ove činjenice, postavlja se pitanje zbog čega uprava dužnika – trgovačkog društva - ne pokreće stečajni postupak ili to čini u zanemarivom broju slučajeva. Na žalost, kako je to već vidljivo iz ranijeg teksta, ne poštuje se većina zakonom propisanih dužnosti vezanih za pokretanje stečajnog postupka, kako od strane dužnika tako i od strane vjerovnika koji moraju poduzimati radnje po službenoj dužnosti. Tek onda kada se, brzim procesuiranjem i efikasnim kaznama, postigne dovoljna razina poštivanja zakona od strane svih sudionika, možemo računati na nekakav napredak u tom području.

Upravo iz navedenog vidljivo je da pravi problem nisu zakoni već njihova implementacija. Stečajni sudovi nisu u mogućnosti pokretati i voditi stečajne postupke po službenoj dužnosti i u tom dijelu su nemoćni. U pravilu, kada predmet dođe na stečajni sud, imovina dužnika je nestala a jedino što je preostalo su dugovi, beskonačni postupci i, u pravilu, djelatnici.

Stečajni postupak u tim uvjetima postaje samo postupak čišćenja ostataka i pospremanja za drugima a ne ono što bi po zakonu trebao biti – maksimalno namirenje vjerovnika uz postojanje mogućnosti stečajnog plana i nastavka rada dužnika.

Prethodni postupak

Nakon donošenja rješenja o pokretanju prethodnog postupka radi utvrđivanja uvjeta za otvaranje stečajnog postupka utvrđuju se uvjeti za otvaranje (i vođenje) stečajnog postupka.

Ovaj dio stečajnog postupka sam po sebi nije značajan za vjerovnike i u njemu, osim samog predlagatelja, ne sudjeluju drugi vjerovnici. U stečajnom postupku ne postoje mogućnosti spajanja spisa jer se protiv jednog dužnika može voditi samo jedan stečajni postupak. Zbog toga se, u slučajevima kada je protiv istog dužnika predano više zahtjeva za otvaranje stečajnog postupka, postupak vodi samo po jednom prijedlogu. Ostali prijedlozi se odbacuju i nisu od utjecaja na otvaranje stečajnog postupka.

Ono što je za vjerovnike bitno jest posljedica vođenja tog postupka i odluke koje sud donosi. Nakon provedenog prethodnog postupka sud može:

- a) odbiti prijedlog za otvaranje stečajnog postupka – u tom slučaju situacija se za vjerovnike ne mijenja te oni i dalje mogu ostvarivati svoje tražbine u ovršnom ili drugom postupku.
- b) Odobriti pristupanje dugu i obustaviti stečajni postupak– davatelj izjave o pristupanju dugu i njegovi jamci odgovaraju solidarno sa dužnikom za njegove obveze koje su nastale do davanja izjave o pristupu dugu. Vjerovnici su na ovaj način bolje zaštićeni nego što su bili ranije, dok je za dug odgovarao samo dužnik. Na temelju rješenja o pristupanju dugu dužnikovi vjerovnici mogu izravno tražiti ovrhu protiv dužnika, pristupitelja i njegovih jamaca, ukoliko imaju ovršnu ispravu prema dužniku.
- c) Otvoriti i istovremeno zaključiti stečajni postupak – ovo rješenje donosi se u slučaju da se tijekom prethodnog postupka utvrdi da imovina dužnika nije dovoljna niti za pokriće troškova stečajnog postupka. U ovom slučaju vjerovnici se ne pozivaju na prijavu potraživanja stečajnom upravitelju i njihove tražbine se ne utvrđuju u stečajnom postupku.
- d) Otvoriti stečajni postupak i zakazati ispitno i izvještajno ročište – nakon objave tog rješenja vjerovnici su dužni prijaviti svoje tražbine stečajnom upravitelju i imaju pravo daljeg sudjelovanja u stečajnom postupku sukladno zakonu.

Suprotno nekim rješenjima koja se pojavljuju u sudskoj praksi, nema zakonskog osnova za donošenje rješenja o otvaranju i istovremenom zaključenju stečajnog postupka nad imovinom dužnika pojedinca. Naime, za razliku od pravnih osoba nad kojima se može voditi stečajni postupak, dužnik pojedinac je fizička osoba koja obavlja registriranu djelatnost. Zaključenjem stečajnog postupka nad njegovom imovinom one ne prestaje postojati pa se samim tim niti njegove obaveze ne mogu tek tako ugasiti. Stečajni zakon jasno propisuje da i nakon zaključenja stečajnog postupka nad imovinom dužnika pojedinca vjerovnici mogu neograničeno ostvarivati svoje tražbine.

Osnova za pokretanje postupka ovrhe u takvoj situaciji je rješenje o utvrđivanju tražbina pa to znači da je stečajni sud dužan otvoriti stečajni postupak i održati barem jedno ispitno i izvještajno ročište. Nakon održavanja tog ročišta nema prepreka da se stečajni postupak zaključi zbog nedostatnosti mase ali je nužno da sud rješenjem utvrdi tražbine i da tako pruži vjerovnicima mogućnost ostvarenja svojih potraživanja i nakon zaključenja postupka.

Vjerovnici stečajne mase i stečajni vjerovnici

Zbog nesporazuma koji se javljaju tijekom stečajnih postupaka potrebno je ukratko razjasniti razliku između vjerovnika stečajne mase i stečajnih vjerovnika (ovi zadnji najčešće se označavaju samo kao vjerovnici te se podrazumijeva da se radi o stečajnim vjerovnicima).

Ukratko rečeno, vjerovnici stečajne mase su oni vjerovnici čije je potraživanje prema stečajnom dužniku **nastalo nakon otvaranja** stečajnog postupka dok je tražbina stečajnih vjerovnika **nastala prije otvaranja** stečajnog postupka. Pri tome nije od utjecaja činjenica da je možda tražbina stečajnog vjerovnika dospjela nakon otvaranja već je bitan nastanak obaveze. Naime, prema odredbama Stečajnog zakona, nedospjele obaveze stečajnog dužnika dospijevaju otvaranjem stečajnog postupka.

Vjerovnici stečajne mase su oni vjerovnici čije se tražbine smatraju troškovima stečajnog postupka ili ostalim obvezama stečajne mase. Primjerice, to su sudski troškovi stečajnog postupka, nagrada i naknada za rad stečajnog upravitelja, obveze zasnovane radnjama stečajnog upravitelja, tražbine zaposlenika stečajnog dužnika nakon otvaranja

stečajnog postupka i druge. U ove tražbine ulaze svi troškovi stečajnog postupka poput najma prostora, struje, telefona, uredskog materijala, troškovi osiguranja i drugi.

Nakon izmjena Stečajnog zakona 2003. godine i isključenja obaveze plaćanja potraživanja zaposlenika prema čl. 86. Zakona o radu, postoji samo jedna vrsta vjerovnika čija je tražbina nastala ranije a koja se namiruje kao vjerovnici stečajne mase. Radi se o tražbinama odvjetnika za pružene usluge stečajnom dužniku. Uvjet za to namirenje jest da je radnja učinjena tijekom posljednjih 6 mjeseci (ako je radnja učinjena ranije a fakturirana kasnije odvjetnik je samo stečajni vjerovnik a ne i vjerovnik stečajne mase) i da je ista učinjena u svezi zaštite i ostvarenja prava dužnika koja ulaze u stečajnu masu. Tako se, primjerice, radnje odvjetnika koji je zastupao dužnika tijekom prethodnog postupka ne mogu isplatiti kao trošak vjerovnika stečajne mase jer nisu kumulativno ispunjene obje pretpostavke.

Vjerovnici stečajne mase ne prijavljuju svoje tražbine stečajnom upravitelju i o njihovim tražbinama se ne donosi nikakvo rješenje niti se iste utvrđuju. Stečajni upravitelj dužan je navedene tražbine namiriti prema općim pravilima Stečajnog zakona i za njihovo podmirenje dužan je osigurati dovoljna sredstva. Navedeni vjerovnici stečajne mase mogu pokretati i ovrhu prema stečajnom dužniku u slučaju da im stečajni upravitelj nije isplatio tražbinu iz bilo kojeg razloga, što je pravo koje nemaju stečajni vjerovnici.

U slučajevima kada stečajni upravitelj utvrdi da neće imati dovoljno sredstava za namirenje svih vjerovnika stečajne mase on je dužan prijaviti nedostatnost mase stečajnom sucu. Tada se tražbine navedenih vjerovnika namiruju razmjerno svojoj visini a oni gube pravo na pokretanje ovrhe protiv stečajne mase.

Svi ostali vjerovnici čije su tražbine nastale prije otvaranja stečajnog postupka su stečajni vjerovnici a njih se dijeli na, uvjetno rečeno, obične stečajne vjerovnike, različne vjerovnike i izlučne vjerovnike.

Prijava tražbina stečajnih vjerovnika

Nakon samog otvaranja stečajnog postupka nastupa razdoblje kada stečajni vjerovnici (u daljem tekstu «vjerovnici») **moraju preuzeti svoju ulogu i svoje odgovornosti u stečaju.**

Prvi korak prema ostvarenju prava (i dužnosti) vjerovnika svakako je prijava tražbine vjerovnika u stečajnom postupku.

Vjerovnici stečajnog dužnika prijavljuju svoje tražbine **stečajnom upravitelju** a ne stečajnom sucu ili u stečajni spis, što se često događa. Rokove za prijavu tražbina određuje stečajni sudac u rješenju o otvaranju stečajnog postupka a isti ne mogu biti kraći od 15 dana niti dulji od 30 dana. Obzirom da se rješenje o otvaranju stečajnog postupka objavljuje u Narodnim novinama, na ove rokove primjenjuje se odredbe Stečajnog zakona o dostavi javnom objavom. Prema tim odredbama smatra se da je rješenje dostavljeno (zakon koristi pojam «priopćenje obavljeno») protekom osmog dana od dana objave u NN i od tog dana počinju teći rokovi za prijavu tražbine.

Ovaj rok o prijavama tražbine jedan je od važnijih rokova u Stečajnom zakonu, upravo zbog posljedica koje izaziva. Naime, nakon izmjena SZ u NN 129/00, više nema beskonačnih rokova za prijavu tražbina stečajnih vjerovnika. Temeljni i osnovni rok je onaj koji je određen rješenjem o otvaranju stečajnog postupka a tek na prijedlog stečajnog upravitelja može se iznimno odrediti posebno ispitno ročište za ispitivanje tražbina koje su naknadno prijavljene.

Zakonodavac je i to pravo vjerovnika na naknadnu prijavu ograničio subjektivno i objektivno. Subjektivno ograničenje odnosi se na činjenicu da se takvo posebno ispitno ročište može odrediti **samo na prijedlog stečajnog upravitelja**. Ukoliko stečajni upravitelj iz

bilo kojeg razloga ne predloži održavanja ispitnog ročišta ili se tome protivi, stečajni sudac nije u mogućnosti donijeti takvu odluku. Ovo diskreciono pravo stečajnog upravitelja nije ničim ograničeno, pa se može zaključiti da se radi o autonomnom pravu upravitelja, koje ovisi isključivo o njegovoj volji. Međutim, valja napomenuti da je stečajni upravitelj dužan postupati po odlukama vjerovnika čije su tražbine utvrđene te, ukoliko se oni protive daljim ispitivanjima tražbina i takvo protivljenje iznesu na, primjerice, izvještajnom ročištu ili nekoj Skupštini vjerovnika, stečajni upravitelj ne može postupati protiv te odluke. Isto vrijedi i u slučaju kada vjerovnici sa pravom glasa donesu odluku kojom traže održavanje posebnog ispitnog ročište time da u tom slučaju upravitelj mora postupiti po nalogu vjerovnika i predložiti stečajnom sucu održavanje posebnog ispitnog ročišta.

Bez obzira na prijedlog stečajnog upravitelja ili na odluku vjerovnika, naknadno prijavljene tražbine ne mogu se ispitivati ukoliko su prijavljene nakon proteka roka od tri mjeseca od održavanja prvog ispitnog ročišta odnosno nakon objave poziva za završno ročište, ako je isto objavljeno prije isteka roka od tri mjeseca.

Daljnji zakonski uvjet za održavanje posebnog ispitnog ročišta je uplata predujma za pokriće troškova tog ročišta. Naime, vjerovnici koji su svoje prijave naknadno prijavili moraju uplatiti predujam za troškove održavanja posebnog ispitnog ročišta i to solidarno. Rješenjem kojim se navedeni vjerovnici pozivaju na solidarnu uplatu stečajni sudac određuje iznos uplate i rok u kojemu to treba uplatiti. U slučaju da se ne uplati cjelokupni iznos, posebno ispitno ročište **neće se održati a prijave će biti odbačene**. Isto tako, na prijedlog stečajnog upravitelja, stečajni sudac rješenjem odbacuje one tražbine koje su podnesene nakon proteka roka od tri mjeseca od dana održavanja ispitnog ročišta, bez obzira na to što je možda određeno posebno ispitno ročište.

Upravo zbog toga stečajni vjerovnici moraju paziti na rokove za prijavu tražbine, što nužno znači i pratiti Narodne novine sa oglasima za otvaranje stečajnog postupka.

Vjerovnici su dužni svoje prijave dostaviti u dva primjerka stečajnom upravitelju. Od navedena dva primjerka prijave jedan ostaje kod stečajnog upravitelja dok se drugi dostavlja stečajnom sucu, zajedno sa tablicama priznatih i osporenih tražbina koje je sastavio stečajni upravitelj.

Svrha ovakvog dostavljanja jest pravo stečajnih vjerovnika da, prije ispitnog ročišta, izvrše uvid kako u tablicu priznatih tražbina tako i u dokumentaciju na temelju koje je tražbina priznata. Ovo je jedno od važnih prava vjerovnika koje se u praksi izuzetno malo koristi, bez obzira na posljedice koje izaziva. Upravo na temelju priznatih tražbina vjerovnici ostvaruju svoja prava u stečajnom postupku, od kojih su posebno značajni pravo na glasanje i pravo na isplatu. Zbog toga je potpuno nejasno zašto vjerovnici ne provjeravaju druge tražbine čije priznanje ili osporavanje izravno utječe na njihova prava.

Sama prijava tražbine mora sadržavati točno određen iznos tražbine na dan otvaranja stečajnog postupka, što se odnosi na glavnica i kamate. U praksi se često događa da vjerovnici ne obračunaju tražbinu na navedeni način već da navedu samo glavnica i naznače da potražuju zakonsku zateznu kamatu na taj iznos. Takva prijava nije uredno ispunjena i stečajni upravitelj istu ne bi mogao niti priznati preko navedenog iznosa glavnice.

U sudskoj praksi postavilo se pitanje tko u tim slučajevima zove vjerovnika na ispravak prijave – da li je to dužnost stečajnog upravitelja ili stečajnog suca. Očito je da takav ispravak ili dopunu prijave od vjerovnika može tražiti samo stečajni upravitelj jer je on taj koji u konačnici priznaje ili osporava tražbinu vjerovnika. Stečajni sudac svojim rješenjem samo utvrđuje koja je tražbina i u kolikom iznosu utvrđena ili osporena te eventualni zahtjevi za ispravak odnosno dopunu nisu u njegovoj nadležnosti.

Isto tako nije rijedak slučaj da vjerovnici traže i kamatu od dana otvaranja stečajnog postupka na dalje. Takva prijava bila bi dopuštena samo u slučaju da su rješenjem o otvaranju stečajnog postupka pozvani i vjerovnici nižih isplatnih redova obzirom da kamata na tražbinu nakon otvaranja stečajnog postupka predstavlja tražbinu nižeg isplatnog reda. Prijavu za takvu kamatu, kao i sve druge prijave nižih isplatnih redova, rješenjem odbacuje stečajni sudac, na prijedlog stečajnog upravitelja.

Nadalje, ukoliko vjerovnik ima kakvu nenovčanu tražbinu ili neodređenu novčanu tražbinu prijava se ističe u procijenjenoj vrijednosti na dan otvaranja stečajnog postupka. Tražbine u stranoj valuti moraju se obračunati prema tečaju u vrijeme otvaranja stečajnog postupka. U protivnom se smatra da prijava nije uredna.

Zaposlenici kao stečajni vjerovnici

Izmjene Stečajnog zakona u NN 129/00 stavile su zaposlenike i bivše zaposlenike u bitno drugačiji, povoljniji položaj u odnosu na ostale stečajne vjerovnike.

Za razliku od ostalih stečajnih vjerovnika, zaposlenici i raniji zaposlenici više nisu dužni sami prijaviti svoje tražbine odmah nakon otvaranja stečajnog postupka. Naime, za ove vjerovnike inicijalni obračun tražbina mora sačiniti stečajni upravitelj. Takav popis sačinjava se prema knjigovodstvenom stanju stečajnog dužnika i mora se predložiti zaposlenicima i ranijim zaposlenicima. Na temelju popisa stečajnog upravitelja utvrđuju se tražbine zaposlenika i bivših zaposlenika na ispitnom ročištu. Ovo ne znači da zaposlenici i, posebno, bivši zaposlenici, nemaju pravo prijaviti tražbinu ukoliko smatraju da je popis pogrešan. U takvim slučajevima navedene osobe prijavljuju razliku tražbine između one koju je utvrdio stečajni upravitelj i one za koju smatraju da bi trebala biti točna.

Naime, često se događa da bivši zaposlenici smatraju kako imaju daljih potraživanja prema stečajnom dužniku koja nisu navedena u poslovnim knjigama. Ovakvi slučajevi posebno su česti kod otkaza ugovora o radu i parnica koje se po tim otkazima vode. U takvim slučajevima evidencija stečajnog dužnika ne pokazuje nikakav dug prema ranijem zaposleniku i stečajni upravitelj nije u mogućnosti priznati takvu tražbinu. Naprotiv, ukoliko se postupak završi u korist ranijeg zaposlenika, tada je evidentno da će isti imati potraživanja prema stečajnom dužniku i takvu tražbinu, obračunatu do dana otvaranja stečajnog postupka, treba prijaviti.

Prijava navedene tražbine zaposlenika i bivših zaposlenika mora se podnijeti u rokovima kao i obična prijava tražbine i za nju vrijede ista pravila.

S druge strane, izmjene Stečajnog zakona u NN 123/03 donekle su izmijenile položaj samih zaposlenika, u stečajnim postupcima koji su otvoreni nakon stupanja na snagu tog zakona. Naime, do navedenih izmjena dio tražbina zaposlenika (opisan u čl. 86. Zakona o radu) isplaćivao se kao trošak stečajnog postupka, prije obaveza stečajne mase i prije ostalih stečajnih vjerovnika. Te tražbine su bile: plaća za zadnja tri mjeseca prije otvaranja stečaja ili prestanka ugovora o radu, naknada plaće za godišnji odmor na koji je zaposlenik stekao pravo u kalendarskoj godini u kojoj je otvoren stečaj ili u kojoj je prestao ugovor o radu te u prethodnoj godini, naknada plaće za posljednja tri mjeseca prije otvaranja stečaja ili prestanka ugovora o radu, otpremnine, te naknada štete zbog pretrpljene ozljede na radu ili profesionalne bolesti. Navedena potraživanja isplaćivala su se kao trošak stečajnog postupka samo do iznosa koji za određeni mjesec odgovara iznosu dvije trećine prosječne mjesečne plaće isplaćene u Republici Hrvatskoj, osim troškova otpremnina. Potraživanje otpremnine iz imalo je u stečajnom postupku prednost pri naplati samo do iznosa jedne trećine prosječne

mjesečne plaće isplaćene u Republici Hrvatskoj, za svaku navršenu godinu rada kod toga poslodavca.

Nakon izmjena Stečajnog zakona taj dio tražbina prebačen je iz režima troškova postupka u prvi ispladni red dok je ostatak tražbina zaposlenika i bivših zaposlenika postao tražbina drugog višeg (općeg) ispladnog reda.

Ove promjene dovele su do otežanja položaja zaposlenika dok je istodobno olakšano vođenje samog stečajnog postupka.

Kako bi se barem donekle osiguralo da zaposlenici ostvare svoje tražbine u stečajnom postupku, donesen je Zakon o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca (NN 114/03). Navedeni zakon odnosi se samo na stečajne postupke koji su pokrenuti nakon njegovog stupanja na snagu, dana 19. srpnja 2003. godine.

Prema tom Zakonu, Fond za razvoj i zapošljavanje dužan je, u roku od 30 dana od dana konačnosti rješenja Fonda povodom zahtjeva radnika, isplatiti:

- neisplaćene plaće za posljednja tri mjeseca prije prestanka radnog odnosa odnosno otvaranja stečaja te neisplaćene naknade plaće za bolovanje koju je bio dužan isplatiti poslodavac iz svojih sredstava u posljednja tri mjeseca prije prestanka radnog odnosa odnosno otvaranja stečaja – sve u visini najniže plaće u RH za svaki mjesec
- naknadu plaće za neiskorišteni godišnji odmor na koji je radnik stekao pravo u kalendarskoj godini u kojoj je prestao radni odnos odnosno otvoren stečaj – najviše do polovice najniže plaće u RH
- otpremninu – polovicu zakonom propisane otpremnine
- pravomoćno dosuđenu naknadu štete zbog povrede na radu ili profesionalne bolesti – najviše do jedne trećine dosuđene naknade štete.

Kako to obično biva, u provedbi navedenog zakona došlo je do nepotrebnih komplikacija. Naime, bez obzira na to što zakon jasno i nedvosmisleno predviđa da navedeni iznose isplaćuje Fond za razvoj i zapošljavanje, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva donijelo je Pravilnik (o dopuni ranije donesenog pravilnika) po kojemu se navedena isplata vrši putem računa poslodavca u stečaju ili depozitnog računa nadležnog Trgovačkog suda.

Ne ulazeći sada u samu činjenicu da je takav pravilnik Ministarstva derogirao zakon koji je donio Sabor, treba naglasiti da jednostavno ne postoji tehnička mogućnost njegove provedbe.

Naime, stečajni sudac u provođenju stečajnog postupka jednostavno nema ovlasti da isplaćuje djelatnike u ime i za račun Fonda. Ovo iz razloga što stečajni zakon jasno propisuje kojim se redom i na koji način isplaćuju vjerovnici prema Stečajnom zakonu. Isplata ovih tražbina predstavlja odnos radnika i Fonda te o tome ne može niti smije odlučivati stečajni sudac, tim više što o visini i načinu isplate stečajni sudac niti nema saznanja jer to utvrđuje Fond. Isto tako, isplata na račun stečajnog dužnika ima očite nedostatke: stečajni upravitelj dužan je od sredstava koja pribavi u stečajnom postupku prvenstveno isplatiti troškove stečaja te obveze stečajne mase. Ukoliko je netko od vjerovnika stečajne mase (oni nisu stečajni vjerovnici) ishodio ovrhu na računu stečajnog dužnika, tako uplaćena sredstva bila bi prenesena navedenom vjerovniku a ne radnicima.

Ono što ostaje jest nužna promjena Pravilnika i njegovo usklađenje sa zakonom, kako bi se osiguralo ostvarivanje barem minimalnih prava radnika u slučaju stečaja poslodavca.

Prijave razlučnih vjerovnika

Razlučna prava sama po sebi nisu predmet ispitivanja, nakon izmjena SZ u NN 123/03. Međutim, ovo ne znači da razlučni vjerovnici nisu dužni prijaviti svoje tražbine jednako kao i svi drugi stečajni vjerovnici.

Postavlja se pitanje čemu dužnost prijavljivanja tražbine i koje su posljedice neprijavljivanja tražbine od strane razlučnih vjerovnika, kada razlučna prava nisu predmet ispitivanja.

Za odgovor na ovo pitanje potrebno je utvrditi što je to točno razlučno pravo i koji je položaj takvih vjerovnika u stečajnom postupku.

Najkraće rečeno, razlučno pravo je pravo odvojenog namirenja tražbine na određenoj stvari ili pravu. Upravo u toj definiciji leži bit razlučnog prava: to je pravo vjerovnika da svoju tražbinu namiri odvojeno od ostalih tražbina stečajnih dužnika, iz predmeta ili prava na kojemu postoji njegovo založno ili kakvo drugo srodno pravo.

Dakle, da bi netko bio razlučni vjerovnik u stečajnom postupku potrebno je da ispunjava dvije temeljne pretpostavke: mora imati određenu tražbinu i mora imati pravo odvojenog namirenja te tražbine.

I dok samo razlučno pravo kao pravo odvojenog namirenja nije predmet ispitivanja, nema nikakve prepreke da se ispituje sama tražbine tog vjerovnika. Ovo iz razloga što samo postojanje razlučnog prava nije dovoljno za isplatu takvog vjerovnika ukoliko takav vjerovnik nema točno određenu tražbinu prema stečajnom dužniku.

Tipičan primjer za takvu situaciju u sudskoj praksi je tzv. «okvirni kredit» koji je osiguran založnim pravom. U jednom konkretnom slučaju banka je upisala založno pravo za takav okvirni kredit u iznosu od 6.000.000,00 kn sa kamatama i troškovima. Stvarni iznos kredita isplaćenog stečajnom dužniku bio je daleko manji, oko 1.500.000,00 kn te je, zajedno sa kamatama i troškovima, ovom razlučnom vjerovniku nakon prodaje nekretnine isplaćen iznos manji od 3.000.000,00 kn. Kada tražbina takvog razlučnog vjerovnika ne bi bila predmet ispitivanja to bi značilo da bi banka imala pravo na naplatu cjelokupnog iznosa na koji je upisan zalog, što nema nikakvog opravdanja.

Upravo zbog toga potrebno je da razlučni vjerovnici prijave i svoje tražbine a ne samo razlučno pravo, kako bi se upravo kroz priznanje tražbine moglo utvrditi točan iznos na koji razlučni vjerovnik ima pravo. Pri tome treba naglasiti da takvi vjerovnici, osim prava odvojenog namirenja, imaju i drugu pogodnost u odnosu na ostale stečajne vjerovnike – kamata na njihove tražbine ne prestaje teći otvaranjem stečajnog postupka.

Postoji jedna specifična vrsta razlučnih vjerovnika čije je položaj drugačiji od ostalih. Radi se o vjerovnicima koji su svoje založno pravo stekli prisilnom ovrhom na računu stečajnog dužnika kao ovršenika, prije otvaranja stečajnog postupka.

Naime, prema odredbama Ovršnog zakona, dostavom rješenja o ovrsi nadležnoj banci vjerovnik kao ovrhovoditelj stječe založno pravo na novčanim sredstvima do iznosa ovršne tražbine. U ovom slučaju radi se o ograničenom založnom pravu koje ovisi o tome da li na računu ovršenika postoje novčana sredstva te o tome kada je vjerovnik stekao založno pravo.

Takvo založno pravo stječe se samo na iznosu koji se **stvarno nalazio na računu ovršenika i koji je stvarno** zaplijenjen, ali ne više od iznosa ovršne tražbine. Ukoliko na računu ovršenika (sada stečajnog dužnika) **nije bilo sredstava, tada je založno pravo ostalo nerealizirano.** Česta je greška takvih vjerovnika da smatraju kako je njihovo pravo apsolutno i da se ono proteže i na sredstva koja su prispjela nakon otvaranja stečajnog postupka, na novom računu stečajnog dužnika, što nije u skladu sa zakonom.

Drugo ograničenje takvog založnog prava je vrijeme kada je navedeno pravo stečeno. Razlučna ili slična prava stečajnih vjerovnika stečena sudskom ovrhom ili **prisilnim** sudskim osiguranjem **prestaju** otvaranjem stečajnog postupka, **ukoliko su stečena posljednjih trideset dana prije podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnog postupka ili nakon**

toga, dakle do otvaranja stečajnog postupka. U takvim situacijama stečajni upravitelj treba obavijestiti sud koji je vodio navedeni postupak o razlozima prestanka prava i dostaviti dokaze o ispunjenju uvjeta iz čl. 97. Stečajnog zakona.

Navedena odredba svakako izaziva nezadovoljstvo sudaca koji provode stečajne postupke. Naime, zakonodavac nije propisao isto pravilo i za dobrovoljna razlučna ili slična prava pa proizlazi da sudska odluka ima manju snagu od dobrovoljnog osiguranja. Usprkos tome, navedena odredba na snazi je od donošenja Stečajnog zakona 1996. godine i tek se sada, u pripremi novih izmjena Stečajnog zakona, razmatra i mogućnost njene promjene. Isto tako treba naglasiti da se odredba čl. 97. Stečajnog zakona ne primjenjuje na dobrovoljna sudska osiguranja (na temelju sporazuma stranaka) već samo na prisilna osiguranja.

Druga vrsta stjecanja sudskog založnog prava koju treba spomenuti je stjecanje založnog prava određivanjem mjere osiguranja. Radi se o osiguranju tražbine na temelju prethodne mjere jer se određivanjem **privremene mjere ne stječe založno pravo**. Za založna prava stečena određivanjem prethodne mjere vrijede ista pravila kao i za založna prava stečena ovrhom – pravo je stečeno samo na iznosu koji je zaista izdvojen time da izdvajanje mora biti učinjeno više od trideset dana prije podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnog postupka. Iznosi koji su izdvojeni u razdoblju od tridesetog dana prije predaje prijedloga pa do otvaranja stečajnog postupka moraju se vratiti na račun dužnika i na njima prestaje založno pravo zbog primjene odredbe čl. 97. SZ.

Isto tako treba naglasiti da se na ovo založno pravo primjenjuju odredbe Ovršnog zakona o prestanku prava te se može dogoditi da navedeno pravo prestane ako takav vjerovnik ne pokrene prisilnu sudsku ovrhu u roku od 15 dana od nastupanja uvjeta za ovrhu. U konkretnom slučaju to će biti rok od 15 dana nakon dostave rješenja o utvrđenim tražbinama odnosno, ukoliko je tražbina osporena u stečajnom postupku, u roku od 15 dana od dana primitka pravomoćne odluke kojom je utvrđena tražbina.

Izlučni vjerovnici

Ovi vjerovnici imaju pravo na izdvajanje predmeta koji ne spadaju u stečajnu masu, na temelju svog stvarnog ili osobnog prava. Dakle, radi se o točno određenim predmetima na kojima postoje stvarna ili osobna prava trećih osoba a te treće osobe traže izdvajanje tog predmeta iz stečajne mase u kojoj se zatekao.

Stvarno pravo koje zakonodavac navodi u praksi se najčešće pojavljuje kao pravo vlasništva treće osobe – izlučnog vjerovnika. Normalno je i logično da neki predmet na kojemu postoji vlasništvo treće osobe ne može biti dio stečajne mase i da stečajni upravitelj nema pravo sa istim raspolagati bez suglasnosti vlasnika.

U stečajnim postupcima izlučni zahtjevi nisu rijetki a upravo je nevjerojatan raspon razloga zbog kojih neki vjerovnici smatraju kako imaju izlučno pravo u odnosu na stečajnu masu. Najčešća pogreška koju rade takvi vjerovnici je prijava prijave izlučnog prava na robu koja je isporučena a nije plaćena. Vjerojatno najapsurdniji izlučni zahtjev te vrste postavio je vjerovnik koji je tražio skidanje boje sa zidova zgrade stečajnog dužnika i njeno vraćanje jer mu boja i rad nisu plaćeni.

Stečajni zakon predviđa samo jedan način da se takav vjerovnik smatra izlučnim vjerovnikom – ukoliko da roba koja nije u cijelosti (ili uopće) plaćena još nije isporučena stečajnom dužniku. U svim ostalim slučajevima takav vjerovnik danom otvaranja stečajnog postupka postaje stečajni vjerovnik i mora prijaviti svoju tražbinu stečajnom upravitelju.

Kako je već rečeno, izlučni vjerovnici imaju pravo na izdvajanje određenog predmeta iz stečajne mase. Međutim, ukoliko je navedeni predmet otuđen, situacija izlučnog vjerovnika mijenja se ovisno o tome tko je i kada otuđio premet te da li se protučinidba koja je primljena ili se treba primiti za otuđeni predmet može izdvojiti iz stečajne mase.

Ukratko rečeno, ukoliko je predmet neovlašteno otuđio dužnik prije otvaranja stečajnog postupka a protučinidba se više ne može izdvojiti iz stečajne mase tada izlučni vjerovnik svoje pravo na naknadu štete može ostvarivati **samo kao stečajni vjerovnik**.

U svim ostalim slučajevima (ako je izdvajanje protučinidbe moguće, ako je stvar otuđio privremeni stečajni upravitelj ili stečajni upravitelj) takav vjerovnik ima pravo na izdvajanje protučinidbe iz stečajne mase te na pravo na naknadu štete kao vjerovnik stečajne mase.

Izvještajno ročište

Radi pojašnjavanja važnosti izvještajnog ročišta (kao i ostalih skupština vjerovnika) potrebno je prvenstveno otkloniti određena nerazumijevanja stečajnog postupka koja se pojavljuju u praksi. Naime, uobičajena percepcija stečajnog postupka postavlja stečajnog suca i stečajnog upravitelja na vrh piramide odlučivanja u stečajnom postupku, što je apsolutno netočno. Svrha vođenja stečajnog postupka trebala bi biti namirenje vjerovnika pa to znači da se stečajni postupci ne vode niti radi stečajnog suca niti radi stečajnog upravitelja.

Upravo zbog toga **vjerovnici moraju biti oni koji odlučuju o samom stečajnom postupku** dok je stečajni upravitelj samo i isključivo egzekutor odluka vjerovnika čiji je posao da unovči imovinu i namiri vjerovnike u najvećoj mogućoj mjeri.

Stečajni sudac prati procesni dio provođenja stečajnog postupka i donosi samo one odluke koje je po zakonu dužan donijeti. Tijekom stečajnog postupka sudac može, umjesto vjerovnika, donijeti odluku iz njihove nadležnosti samo u slučajevima kada takvu odluku vjerovnici nisu donijeli (u pravilu zbog nepristupanja na skupštine) ili kada je donesena odluka skupštine vjerovnika u suprotnosti sa zajedničkim interesom vjerovnika. Zakonodavac doduše ne propisuje mogućnost ukidanje odluke skupštine vjerovnika ako je ista u suprotnosti sa zakonom, ali smatram da i u tom slučaju sudac ima ovlasti ukinuti navedenu odluku.

U svim ostalim situacijama **vjerovnici su samostalni u donošenju odluka i njihovu volju moraju poštivati i stečajni upravitelj i stečajni sudac**. Ponavljam, jedino ograničenje u slobodi odlučivanja vjerovnika predstavlja zajednički interes vjerovnika i kogentne zakonske norme.

Prije navođenje mogućih primjera takvih odluka potrebno je naglasiti kako se na izvještajnom ročištu i ostalim skupštinama vjerovnika odluke donose većinom prisutnih glasova, bez obzira na to koliko je vjerovnika bilo prisutno prilikom glasanja. Nije rijedak slučaj da na izvještajnom ročištu (a posebno na kasnijim skupštinama vjerovnika) budu prisutni vjerovnici čiji zbroj tražbina iznosi manje od 10% ukupno priznatih tražbina. No, bez obzira na to, odluke koje bi donijela takva skupština vjerovnika bile bi valjane i proizvodile bi pravne učinke za sve vjerovnike.

Upravo zbog navedenog postoji pravo stečajnog suca da ukine odluku skupštine vjerovnika, ukoliko je ista u suprotnosti sa zajedničkim interesom svih vjerovnika (ili sa zakonom).

Dakle, upravo su stečajni vjerovnici, kao osobe u čiju korist i u čijem interesu bi se trebao voditi stečajni postupak, ono tijelo stečajnog postupka koje određuje sve daljnje radnje stečajnog upravitelja i sami tijek stečaja. Izvještajno ročište, kao prva skupština vjerovnika na kojoj vjerovnici mogu donositi odluke, predstavlja početni korak u ostvarivanju njihovih prava.

Nedvojbeni je problem u praksi taj što se vjerovnici često ponašaju nezainteresirano ili pasivno tijekom stečajnog postupka i ne žele preuzeti aktivnu ulogu. Svakom stečajnom upravitelju koji dobro obavlja svoj posao bilo bi daleko lakše i jednostavnije kada bi vjerovnici više surađivali tijekom postupka. Na žalost, praksa je pokazala da vjerovnici daleko češće pišu predstavke i prigovore nego što sudjeluju u radu skupštine vjerovnika. Ponavljam, samo aktivnim sudjelovanjem vjerovnika na skupštinama vjerovnika može se osigurati najveća moguća zaštita njihovih interesa.

Tijek izvještajnog ročišta

Stečajni zakon propisuje dva temeljna ograničenja o vremenu održavanja izvještajnog ročišta: ono ne može biti održano prije ispitnog ročišta niti po proteku 15 dana od dana održavanja ispitnog ročišta.

Oba navedena ograničenja su sasvim logična. Naime, prije održavanja ispitnog ročišta i utvrđenja tražbina ne može se znati tko ima pravo glasa pa se niti ne može pristupiti glasanju i donošenju odluka. S druge strane, stečajni postupak je hitan i neophodno je potrebno da vjerovnici donesu određene odluke iz svoje nadležnosti, radi unovčenja stečajne mase.

Uobičajeno je da se izvještajno ročište određuje isti dan kada i ispitno, time da se prilikom utvrđivanja vremena održavanja vodi računa o mogućem broju vjerovnika i predviđenoj dužini trajanja ispitnog ročišta.

Izvještajno ročište počinje, kao što mu i naziv sugerira, podnošenjem izvještaja stečajnog upravitelja. Stečajni upravitelj izlaže svoj nalaz o gospodarskom položaju dužnika, uzrocima tog položaja te predlaže odluke koje bi vjerovnici trebali prihvatiti. Nakon podnošenja tog izvještaja vjerovnici su ovlašteni odlučiti o tome da li prihvaćaju izvještaj upravitelja i njegove prijedloge ili se između više prijedloga odlučiti za onaj koji smatraju da je za njih najpovoljniji.

U tom trenutku vjerovnici bi trebali preuzeti svoje ovlasti iz Stečajnog zakona i odrediti smjer u kojemu bi se trebao voditi stečajni postupak. Kako je to već ranije rečeno, vjerovnici odlučuju **većinom glasova prisutnih vjerovnika** na način da se smatra da je odluka donesena ako su za nju glasali vjerovnici čiji je zbir tražbina veći od zbira tražbina vjerovnika koji su glasali protiv odluke.

Prilikom donošenja odluka prvenstveno je potrebno utvrditi tko od prisutnih vjerovnika ima pravo glasa i u kojem omjeru.

Temeljno prava glasa pripada vjerovnicima čije je tražbine **priznao stečajni upravitelj a nije ih osporio netko drugi od vjerovnika s pravom glasa**. Kako se radi o tražbinama koje se utvrđuju na ispitnom ročištu, pojam «vjerovnik s pravom glasa» u odnosu na pravo osporavanja treba tumačiti kao vjerovnik čiju je tražbinu priznao stečajni upravitelj. Nije rijedak slučaj da pojedini vjerovnici jedan drugome osporavaju tražbine te se u praksi javlja doista specifičan problem. Naime, postavlja se pitanje da li vjerovnik čiju je tražbinu priznao stečajni upravitelj a osporio netko drugi od vjerovnika može, tijekom ispitnog ročišta, osporavati tražbine drugih vjerovnika. Zbog toga, radi otklanjanja ovog problema, smatram da je daleko pravilnije držati se definicije iz čl. 177. st. 1. SZ koja pravo na osporavanje prepušta «stečajnim vjerovnicima» a ne čl. 38.d koji pravo na osporavanje prepušta «vjerovniku sa pravom glasa».

Međutim, čak niti činjenica da je neku tražbinu stečajnog vjerovnika osporio koji drugi stečajni vjerovnik ne znači nužno da vjerovnik osporene tražbine nema pravo glasa. Njima se može priznati pravo glasa ako se o tome sporazume stečajni upravitelj i nazočni

vjerovnici. Ukoliko se oni ne sporazume na taj način (nije za očekivati da će vjerovnik koji je osporio tražbinu drugog vjerovnika pristati na to da se prizna pravo glasa) o tome odlučuje stečajni sudac. Zakon ne propisuje u kojim slučajevima stečajni sudac daje pravo glasa vjerovniku osporene tražbine te se može zaključiti da to pravo pripada sucu prema slobodnoj procjeni. U praksi je rijedak slučaj da se pravo glasa daje vjerovniku čiju je tražbinu osporio stečajni upravitelj (koji je ipak tijelo stečajnog postupka) dok se u većoj mjeri takvo pravo daje vjerovniku čiju je tražbinu osporio drugi vjerovnik. Kako je već navedeno, ovakva osporavanja daleko su češće osobne a manje pravne naravi te to suci moraju imati u vidu prilikom donošenja ove odluke.

Nadalje, bez obzira na činjenicu da im je tražbina osporena, smatra se (dakle, bez obzira na sporazum stečajnog upravitelja i vjerovnika odnosno odluku suca) da pravo glasa imaju oni vjerovnici koji svoje tražbine dokazuju ovršnom ispravom. Isto pravo pripada i vjerovnicima čija je tražbina osigurana razlučnim pravom upisanim u zemljišnim knjigama ili u kojoj drugoj javnoj knjizi. Jedini način da se ovim vjerovnicima oduzme pravo glasa je dokazivanje prestanka tražbine javnom ili javno ovjеровljenom privatnom ispravom.

Posebna priča su razlučni vjerovnici kojima dužnik ne duguje osobno (dugovanje po jamstvima, ako se jamstvo isključivo odnosi na založno pravo). Naime, nije rijedak slučaj da dužnici daju založno pravo osobama koje nisu njihovi osobni vjerovnici (oni koji nemaju prema njima imovinsko-pravno tražbinu) zbog odnosa sa glavnim dužnikom, što se najčešće odnosi na društva povezana vlasničkim ili osobnim vezama. Ovdje se ne radi o klasičnom jamstvu, u kojemu je dužnik jedan od jamaca koji garantira za cjelokupnu isplatu duga, već o slučajevima kada dužnik daje založno pravo radi osiguranja naplate duga treće osobe kao isključivi način namirenja potraživanja.

U takvim slučajevima razlučni vjerovnik nije i osobni vjerovnik stečajnog dužnika. Ove situacije ne treba miješati sa jamstvenim obavezama u kojima dužnik jamči za cjelokupni dug treće osobe makar i u tim slučajevima postoji mogućnost zasnivanja založnog prava.

Takvim razlučnim vjerovnicima kojima dužnik ne duguje osobno zakon daje pravo glasa u vrijednosti razlučnog prava, obzirom da oni niti nemaju tražbinu prema vjerovniku. U toj situaciji dovode se do apsurdna temeljne norme stečajnog zakona – namirenje vjerovnika kao svrha postupka i pravo vjerovnika na odlučivanje, sukladno visini tražbine. Zakonodavac daje pravo glasa (i odlučivanja) nekome tko nema tražbinu prema stečajnom dužniku a ostvarivanje njegovog razlučnog prava regulirano je zakonskim odredbama koje vjerovnici ne mogu mijenjati. Točno je da postoji mogućnost tužbe radi pobijanja pravnih radnji kojima je takav vjerovnik stekao razlučno pravo **ali to ne utječe niti na njegovo pravo namirenja niti na njegovo pravo glasa**. Na ovaj način vjerovnici su dovedeni u situaciju da o sudbini stečajnog postupka može odlučivati netko tko uopće nije stečajni vjerovnik u smislu odredbe čl. 70. Stečajnog zakona i tko uopće nema interesa niti mogućnosti za namirenje od ostatka stečajne mase.

Bez obzira na to, zakonodavac je takvo pravo dao navedenim vjerovnicima i jedina je «olakšavajuća okolnost» to što ti razlučni vjerovnici rijetko koriste svoja prava na način koji bi bio suprotan sa odlukama ostalih vjerovnika.

Jedno od temeljnih prava stečajnih vjerovnika, kako na izvještajnom ročištu tako i na svim ostalim skupštinama vjerovnika, jest odluka o promjeni stečajnog upravitelja, ukoliko postoji nezadovoljstvo sa njegovim radom ili iz bilo kojeg drugog razloga. Vjerovnici nisu dužni nikome obrazlagati svoju odluku o promjeni upravitelja niti za takvu odluku mora postojati opravdan razlog. Dovoljno je da netko od vjerovnika na izvještajnom ročištu (ili skupštini vjerovnika) predloži imenovanje novog stečajnog upravitelja i da takav prijedlog vjerovnici usvoje većinom glasova.

Osoba koju vjerovnici imenuju kao novog stečajnog upravitelja ne mora biti upisana na listu stečajnih upravitelja ali mora ispunjavati opće uvjete za imenovanje stečajnog upravitelja.

To znači da vjerovnici mogu za novog stečajnog upravitelja imenovati samo osobu koja je odvjetnik ili član javnog trgovačkog društva upisanog u sudski registar za obavljanje stečajno upraviteljske djelatnosti. Za razliku od odvjetnika, član JTD-a mora imati položen ispit za stečajnog upravitelja.

Nadalje, postoje opća ograničenja o tome koje osobe ne mogu biti imenovane za stečajnog upravitelja pa ista vrijede i za imenovanje od strane vjerovnika. Dakle, za upravitelja ne može biti imenovana osoba koja bi morala biti izuzeta kao sudac u tom postupku, bliski srodnik suca, bliski srodnik osoba odgovornih za obaveze u stečajnu, članova uprave i drugih tijela dužnika, vjerovnika itd.

Kako to obično kod nas biva, ovo pravo vjerovnika rijetko se koristi u praksi a vjerovnici, pa i oni koji znaju usmeno prigovarati radu upravitelja, na skupštinama ne predlažu imenovanje novog upravitelja. Ovo je tipičan primjer pasivnosti vjerovnika u stečajnom postupku – nisu zadovoljni stanjem (iz bilo kojeg razloga), mogu to promijeniti ali ne čine ništa po tom pitanju.

Ono što se događa u praksi izvještajnih ročišta jest to da stečajni upravitelj pročita svoje izvješće te da ga vjerovnici u pravilu usvoje na način da donesu odgovarajuće odluke koje po zakonu trebaju donijeti na ovom ročištu. To su, primjerice, odluke o prihvaćanju izvještaja stečajnog upravitelja, odluku o nastavku poslovanja dužnika, o pripremi stečajnog plana i drugim pitanjima od važnosti za provedbu i okončanje stečajnog postupka.

Nadalje, na izvještajnom ročištu vjerovnici mogu osnovati odbor vjerovnika ili izmijeniti njegov sastav (ako je osnovan odlukom stečajnog suca) pa čak i ukinuti. Sve su ovo odluke u čijem bi donošenju vjerovnici morali aktivno sudjelovati, što pretpostavlja poznavanje stanja imovine dužnika.

Međutim, u stvarnosti vjerovnici ne koriste svoja prava koja im zakon priznaje u onom obujmu u kojemu bi stvarno mogli. Kako je to već rečeno, vjerovnici u pravilu ne proučavaju stanje imovine i dugova prije samog ročišta, radi valjane pripreme za ispitno i izvještajno ročište. Na ročište dolaze nepripremljeni i, u pravilu, bez ikakve ideje ili prijedloga o daljem tijeku stečajnog postupka. Takvo ponašanje vjerovnika ne samo da šteti njihovim interesima nego i otežava vođenje stečajnog postupka.

Nezainteresiranost vjerovnika vidljiva je ne samo iz činjenice da samo rijetki vjerovnici provjeravaju stanje imovine i dugova stečajne mase prije ispitnog i izvještajnog ročišta već i iz činjenice da veliki broj vjerovnika uopće ne dolazi na ova ročišta. Doduše, odaziv vjerovnika na ispitno i izvještajno ročište ipak je daleko veći od odaziva na ostale skupštine vjerovnika ili na završnom ročištu. Ovo se može tumačiti i činjenicom da, u većini stečajnih postupaka, nije izgledno namirenje vjerovnika svih isplatnih redova i sa time su isti vjerovnici upoznati iz izvještaja stečajnog upravitelja. U takvoj situaciji vjerovnici koji nemaju izgleda za namirenje niti ne dolaze na kasnije skupštine vjerovnika obzirom da nemaju nikakav ekonomski interes za takav postupak. No, bez obzira na to koliko vjerovnika pristupi na izvještajno ročište, odluke vjerovnika su valjane ako su donesene većinom glasova i ako nisu u suprotnosti za zajedničkim interesom odnosno zakonom. Po tim odlukama stečajni upravitelj dužan je postupati sve dok ih vjerovnici ne promijene na kojoj od slijedećih skupština ili dok ih ne provede.

Nakon okončanja izvještajnog ročišta i donošenja odluka vjerovnika (odnosno prihvaćanja izvješća stečajnog upravitelja i predloženih odluka) počinje pravi posao izrade stečajnog plana odnosno unovčenja imovine stečajnog dužnika. Naime, stečajni upravitelj nije

u mogućnosti unovčavati imovinu stečajnog dužnika (uz određene iznimke) prije donošenja odluke o daljem tijeku stečajnog postupka. Ovo iz razloga što vjerovnici mogu donijeti odluku o nastavku rada dužnika i izradi stečajnog plana, što ne bi bilo moguće ako je imovina većim dijelom unovčena. Upravo se iz toga vidi da konačna odluka o tijeku stečajnog postupka leži upravo na vjerovnicima.

Međutim, moram ukazati na određene nesuglasnosti Stečajnog zakona koji u članku 155.a propisuje da vjerovnici, na izvještajnom ročištu, trebaju donijeti odluke o tome da li će nastaviti sa unovčenjem preostalog neunovčenog dijela imovine i o neunovčenim predmetima. Potpuno je nepoznata svrha te odredbe kada je člankom 158. SZ jasno propisano kako će stečajni upravitelj bez odgode unovčiti imovinu koja ulazi u stečajnu masu **nakon izvještajnog ročišta**, osim ako to nije u suprotnosti sa odlukom vjerovnika. Zbog toga smatram da bi se, tijekom postupka, trebala prvenstveno primijeniti odredba čl. 158. SZ jer je upravo ona predstavlja odluku i stav stečajnih vjerovnika.

Skupština vjerovnika

Kako je to već rečeno, izvještajno ročište samo je jedna od skupština vjerovnika koje se održavaju tijekom stečajnog postupka. Na svim tim skupštinama vjerovnici imaju ista prava (prema zakonskoj definiciji, završno ročište nije skupština vjerovnika) i mogu donijeti iste odluke. Ono što je različito između izvještajnog ročišta i ostalih skupština vjerovnika jest način sazivanja.

Izvještajno ročište saziva stečajni sudac po zakonskim odredbama, odmah u rješenju o otvaranju stečajnog postupka. Ostale skupštine vjerovnika sazivaju se na prijedlog nekoga od ovlaštenih predlagača. Na prijedlog kojega od ovlaštenih predlagača stečajni sudac dužan je sazvati skupštinu vjerovnika time da se ista mora održati u roku od 30 dana.

Ovlašteni predlagatelji su:

- stečajni upravitelj
 - odbor vjerovnika
 - vjerovnici
- a) Stečajni upravitelj može predlagati održavanje skupštine vjerovnika samostalno, bez ikakvog pristanka ili prijedloga odbora vjerovnika. Ovo zakonsko rješenje je i logično jer je stečajni upravitelj taj koji mora provoditi odluke skupštine i voditi postupak po zakonu. U slučajevima kada je potrebno donijeti određene odluke koje možda prelaze granice redovnog poslovanja upravitelja ili kada je potrebno da se vjerovnike upozna sa situacijom u stečajnom postupku, upravitelj to može učiniti samo preko skupštine vjerovnika. Na taj način pruža priliku vjerovnicima da se neposredno upoznaju sa tijekom stečajnog postupka i daje im mogućnost donošenja odluka koje se neposredno tiču njihovih prava i obaveza.
- b) Odbor vjerovnika predlaže održavanje skupštine na način na koji i inače donosi odluke – većinom glasova nazočnih članova. Pri tome treba naglasiti da se za glasanje u odboru vjerovnika ne primjenjuje pravilo koje vrijedi za glasanje stečajnih vjerovnika (vrijednost tražbine) već svaki član odbora ima jedan glas. Zakonodavac također ne propisuje niti to da na sjednici odbora vjerovnika mora biti prisutna natpolovični broj članova (obzirom da broj članova mora biti neparan) te je dovoljno da pristupi makar jedan član odbora vjerovnika. Čak i takva odluka veže stečajnog suca i on je dužan sazvati skupštinu vjerovnika.
- c) Vjerovnici također imaju pravo tražiti sazivanje skupštine vjerovnika. U tom je dijelu zakonodavac morao balansirati između osiguranja prava vjerovnika na

sudjelovanje u postupku i mogućnosti zloupotrebe takvih prava. Zakonodavac je to pravo vjerovnika ograničio na način da je propisao kako će se skupština vjerovnika sazvati ako to predloži:

- najmanje pet vjerovnika višeg isplatnog reda, ako zbroj njihovih tražbina prelazi 20% tražbina vjerovnika viših isplatnih redova
- jedan ili više vjerovnika viših isplatnih redova, ako zbroj njihovih tražbina prelazi 40% tražbina vjerovnika viših isplatnih redova

Kada dobije prijedlog za sazivanje skupštine vjerovnika sudac provjerava da li je takav prijedlog podnijela ovlaštena osoba te, ovisno o tome, donosi rješenje o sazivanju skupštine ili prijedlog odbija. Protiv rješenja kojim sudac odbija sazivanje skupštine pravo na žalbu imaju samo oni koji su predložili sazivanje skupštine a ne i svi vjerovnici.

Također, podnositelj prijedloga ima pravo na žalbu i ako stečajni sudac povodom njegovog prijedloga nije donio nikakvu odluku. Takvo pravo žalbe zbog «šutnje suda» predstavlja veliku iznimku u postupcima pred sudovima, gdje u pravilu nije dopuštena žalba radi šutnje. Doduše, zakonodavac ne propisuje izričito od kojeg dana rok za žalbu počinje teći ali, obzirom da se skupština mora održati u roku od trideset dana od dana primitka prijedloga ovlaštenog predlagatelja, smatram kako taj rok teče od isteka tridesetog dana od dana predaje prijedloga. Opći rok za žalbu od osam dana vrijedi i u ovom slučaju.

U praksi su češći slučajevi da upravo stečajni upravitelj traži sazivanje skupštine vjerovnika od onih kada sazivanje skupštine traže vjerovnici te je i ovo jedno od prava vjerovnika koje se malo koristi. Vjerovnici najčešće pojedinačno traže sazivanje skupštine vjerovnika te na taj način samo stvaraju dalji posao stečajnom sucu koji mora odbijati prijedloge koji nisu podnijeli ovlašteni predlagatelji.

Vjerovnici se svakako moraju bolje organizirati u svom djelovanju tijekom stečajnog postupka i, bez obzira na to koliko je to puta ponovljeno do sada, ovo treba uvijek i ponovo naglašavati. U protivnom vjerovnici su prepušteni isključivo sposobnosti stečajnog upravitelja obzirom da stečajni sudac nije u mogućnost umjesto njih voditi cijeli postupak.

Na žalost, zbog činjenice da se stečajni postupci pokreću prekasno, ovo ponašanje vjerovnika najčešće nema nikakve posljedice po njih obzirom da je stečajna masa rijetko dovoljna i za minimalno namirenje vjerovnika. No, prije ili kasnije (kako sada stoje stvari, vjerojatno kasnije) doći ćemo u situaciju da se stečajni postupci pokreću u vrijeme kada je još moguće ostvariti namirenje vjerovnika. Upravo zbog toga potrebno je da vjerovnici već sada shvate svoja prava i dužnosti te da se konačno počnu odgovornije ponašati. Naravno, daleko je lakše svaliti krivicu na stečajne suce i stečajne upravitelje nego priznati da je postojeća situacija rezultat inertnosti sistema i samih vjerovnika.

Unovčenje imovine stečajnog dužnika

O unovčenju imovine stečajnog dužnika napisani su brojni radovi koji detaljno opisuju postupak i načine unovčenja imovine. Međutim, zbog problema i nerazumijevanja koji se javljaju u praksi potrebno je, u najkraćim crtama, pojasniti neke temeljne odredbe Stečajnog zakona o unovčenju imovine.

Prvo treba naglasiti kako je **unovčenje imovine stečajnog dužnika dužnost** stečajnog upravitelja i jedini način da se unovčenje imovine izbjegne jest donošenje odluke vjerovnika o nastavku proizvodnje i izradi stečajnog plana. U svim ostalim slučajevima imovina stečajnog dužnika mora se unovčiti u najkraćem mogućem roku.

Unovčenju stečajne mase pristupa se, u pravilu, nakon okončanog izvještajnog ročišta (osim ukoliko se vjerovnici ne odluče za stečajni plan). U rijetkim slučajevima stečajni upravitelj može unovčiti imovinu stečajnog dužnika i prije izvještajnog ročišta (pokvarljiva

roba, mogućnost nastanka štete zbog odugovlačenja sa unovčenjem i dr.) no to su samo iznimke koje potvrđuju pravilo.

Postupak unovčenja stečajne mase zakonski je detaljno reguliran samo u dijelu kojim se unovčava imovina na kojoj postoji založno pravo (hipoteka, fiducija i druga prava), a to su uglavnom nekretnine.

Dakle, kada se unovčava nekretnina na kojoj postoji založno pravo način unovčenja prvenstveno ovisi o tome da li je razlučni vjerovnik već pokrenuo odgovarajući ovršni postupak pred sudom. U slučaju da je, primjerice, hipotekarni vjerovnik pokrenuo ovršni postupak radi naplate svoje tražbine, založena nekretnina može se prodati **samo u tom ovršnom postupku**. Tek u slučaju da se navedena nekretnina nije mogla prodati u ovršnom postupku ili kada je iz drugog razloga došlo do obustave tog postupka, nekretninu je moguće prodati u stečajnom postupku.

S druge strane, ako je stečajni sudac donio odluku o prodaji založene nekretnine u stečajnom postupku, nakon donošenja tog rješenja **više nije moguće pokretati ovršni postupak radi prodaje te nekretnine pred ovršnim sudom**.

Pravila prodaje nekretnine pred stečajnim sucem su nešto drugačija od pravila prodaje u ovršnom postupku. Naime, prilikom prodaje založene nekretnine u stečajnom postupku početna cijena je **procijenjena vrijednost** nekretnine i ispod navedene cijene nekretnina se ne može prodati (u ovršnom postupku najniža cijena na prvoj dražbi je $\frac{3}{4}$ procijenjene vrijednosti). U slučaju da se nekretnina nije mogla prodati za procijenjenu vrijednost, **smanjenje cijene na sljedećim prodajama utvrđuje autonomno stečajni sudac**, bez propisanih pravila o smanjenju. Isto tako, zakonodavac ne ograničava broj prodaja u stečajnom postupku tako da je mogućnost prodaje veća.

Zbog određenog nerazumijevanja potrebno je posebno pojasniti i pojam «**neposredne pogodbe**» u slučajevima prodaje nekretnine na kojoj postoji založno pravo. Naime, ako je stečajnom upravitelju dopušteno da nekretninu proda neposrednom pogodbom, to ne znači da on istu prodaje kome želi i po cijeni koju odredi.

Da bi se uopće moglo pristupiti prodaji neposrednom pogodbom potrebno je **pribaviti suglasnost o takvoj prodaji od svih razlučnih vjerovnika**. Vjerovnici u pravilu neće dati suglasnost ako se točno ne znaju uvjeti prodaje te je uobičajeno da se u zahtjevu za suglasnost točno napišu uvjeti prodaje. To obuhvaća najnižu cijenu, rokove prijave, rokove uplata i garancije.

Tek nakon pribave pismene suglasnosti ili odobrenja razlučnih vjerovnika stečajni sudac donosi rješenje o prodaji neposrednom pogodbom. U tom rješenju se navodi koja je nekretnina predmet prodaje, po kojoj cijeni i u kojim rokovima kupac treba položiti cijenu kao i koliki je iznos osiguranja koje treba položiti. Ponude se predaju stečajnom upravitelju obzirom da stečajni sudac ne prodaje nekretninu na taj način.

Nakon primitka ponuda stečajni upravitelj ovlašten je sklopiti ugovor o kupoprodaji sa najpovoljnijim ponuditeljem. Na temelju tog ugovora stečajni sudac donosi rješenje o dosudi nekretnine najpovoljnijem ponuditelju i dalji postupak nastavlja se kao da je nekretnina prodana na sudskoj dražbi.

Treba naglasiti da je uobičajeno da se rješenje o prodaji neposrednom pogodbom objavi na oglasnoj ploči suda barem **30 dana** prije isteka roka za podnošenje ponuda te u dnevnom tisku ili Narodnim novinama. Od ovoga je neophodno samo da se rješenje objavi na oglasnoj ploči suda dok stečajni sudac može ovlastiti razlučne vjerovnike da, o svom trošku, objave oglas o prodaji u dnevnom tisku ili na drugi način.

Nipošto ne treba zaboraviti činjenicu da se rješenje o prodaji i rješenje o dosudi, osim na oglasnu ploču suda, moraju dostaviti i svakom razlučnom vjerovniku te stečajnom

upravitelju te da oni imaju pravo žalbe protiv tog rješenja. Na ovaj način osigurava se bolja mogućnost namirenja razlučnih vjerovnika.

Unovčenje založenih pokretnina odvija se na sličan način, time da je prodaja regulirana neposrednom pogodbom. U ovim slučajevima zakon propisuje prodaju neposrednom pogodbom kao pravo stečajnog upravitelja, ukoliko se pokretnina nalazi u njegovom posjedu. To znači da stečajni upravitelj ne mora tražiti prethodnu suglasnost za prodaju neposrednom pogodbom niti od vjerovnika niti od stečajnog suca. Međutim, on je dužan priopćiti vjerovniku na koji način namjerava prodati navedeni predmet a vjerovnik ima pravo, u roku od 8 dana, predložiti drugačiji, za njega povoljniji način unovčenja.

Nakon protoka tog roka stečajni upravitelj može unovčiti založenu pokretninu na svoj, predloženi način ili na način kako to predlaže razlučni vjerovnik, bez sudjelovanja suda u postupku prodaje.

Kada se pokretnina unovči, od iznosa unovčenja prvenstveno se odbija iznos od 10% na ime troškova u paušalnom iznosu dok se ostali iznos iskorištava za namirenje razlučnog vjerovnika. Ako nešto preostane, taj iznos ulazi u stečajnu masu za namirenje ostalih troškova, obveze stečajne mase i stečajnih vjerovnika, tim redom.

Valja napomenuti da je iznos od 10% paušalan iznos koji zakonodavac predviđa kao paušalni trošak utvrđivanja tražbine i prava te trošak unovčenja. Bez obzira na to što se odredba čl. 170. SZ odnosi prvenstveno na pokretnine, **odredba o paušalnom trošku primjenjuje se i na prodaju nekretnina**. Također treba napomenuti da to nije najveći iznos troška te da stečajni sudac može odrediti i veći trošak ukoliko postoji stvarno pokriće takvog, većeg troška.

Dakle, kako je to već rečeno, zakonodavac ne propisuje izričito načine na koji bi stečajni upravitelj trebao unovčiti stečajnu masu, osim za založenu imovinu. Temeljno je pravilo da o načinu i uvjetima unovčenja odluku donose vjerovnici na izvještajnom ročištu te da je upravitelj dužan postupati u skladu sa tom odlukom.

Ukoliko vjerovnici ne donesu odluku o načinu unovčenja, **svu ostalu imovinu**, osim založene, **stečajni upravitelj može prodati onako kako smatra da je potrebno**. Nema nikakve prepreke da upravitelj proda i nezaložene nekretnine dužnika bez javne objave i bez posebne suglasnosti vjerovnika, pa čak i bez posebne procjene. On odgovara za štetu koju bi naneo vjerovnicima zbog takvog načina unovčenja ali to ne čini ništavim sam pravni posao.

Zanimljivo je da takav način prodaje ne mora nužno značiti «muljažu». Naime, iskustvo pokazuje da su kupci voljni ponuditi više na taj način nego na prodaji putem javne dražbe te da je taj način prodaje u stvari povoljniji za vjerovnike. Međutim, stečajni upravitelji izbjegavaju ovakve prodaje i uporno traže javne dražbe ili objave prodaje neposrednom pogodbom, najčešće iz razloga da otklone eventualne sumnje u dogovore «ispod stola».

Kako sam već rekao, praksa je pokazala iznenađujuće rezultate u neposrednoj prodaji imovine stečajnih dužnika. Primjerice, u stečajnom postupku koji se vodi pred TS Zagreb, prodavana je preša po cijeni od 660.000,00 kn na prvoj javnoj prodaji. Kako za istu nitko nije bio zainteresiran, vjerovnici su ovlastili upravitelja da prešu proda bilo kojem kupcu za cijenu koja ne bi bila manja od 500.000,00 kn. Nakon dva mjeseca, stečajni upravitelj obavijestio je vjerovnike da je pronašao kupca koji je za prešu platio iznos od 800.000,00 kn. Dakle, iz ovoga je vidljivo da prodaja bez javne objave, na temelju dogovora upravitelja i kupca, nije uvijek nepovoljna za stečajne vjerovnike

No, kako je to već rečeno, radi izbjegavanja eventualnih prigovora, stečajni upravitelji u pravilu traže prodaju prema odredbama ovršnog zakona, što znači prodaju javnom dražbom ili objavljenom neposrednom pogodbom.

Kada se ovome doda i činjenica da tržište na kojemu se može prodati imovina stečajnog dužnika praktično ne postoji, jasno je kako unovčenje stečajne mase ponekada predstavlja veliki problem. Zbog toga nije čudno da, nakon dugotrajnog vođenja stečajnog postupka, **dio stečajne mase ostaje neunovčen.**

Završno ročište

Završno ročište u stečajnom postupku predstavlja posljednju radnju u kojoj sudjeluju stečajni vjerovnici (ako se izuzme žalba protiv rješenja o zaključenju). Izmjenama Stečajnog zakona 2003. godine uvedene su određene novosti u održavanju završnog ročišta i u pravima te dužnostima vjerovnika. Navedene novine donekle su riješile probleme koji su mučili suce i stečajne upravitelje ali su istodobno otvorili nove.

Naime, preduvjet za održavanje završnog ročišta bilo je davanje suglasnosti za završnu diobu. Prema odredbama SZ prije izmjena 2003. godine završnoj diobi moglo se pristupiti tek nakon unovčenja stečajne mase. Takvo zakonsko rješenje uzrokovalo je dugotrajno vođenje stečajnih postupaka upravo iz razloga što su postojali problemi u unovčenju cjelokupne stečajne mase (u pravilu sudski postupci radi naplate potraživanja, pobijanja pravnih radnji, nesređeno zemljišnoknjižno stanje i sl.).

Vođenje stečajnog postupka nužno uzrokuje troškove koji su veći od samog vođenja parnica ili drugih postupaka za unovčenje stečajne mase. To su, primjerice, naknada troškova stečajnog upravitelja, troškovi čuvanja dokumentacije, vođenja poslovnih knjiga, struja, voda, telefon te svi drugi zavisni troškovi. Upravo zbog nemogućnosti točnog određivanja veličine tih troškova stečajni upravitelj je bio dužan izdvojiti iz stečajne mase iznos za koji se može pretpostaviti da bi bio dovoljan za njihovo pokriće.

Naravno da je stečajni upravitelj u pravilu izdvajao veći iznos od iznosa koji bi možda bio dovoljan za te troškove i nije ga isplaćivao vjerovnicima. Ovo iz razloga što bi bio osobno odgovoran za nedostatak sredstava potrebnih za namirenje obveza stečajne mase, ako bi taj iznos podijelio vjerovnicima.

Izmjene Stečajnog zakona objavljene u NN 123/03 omogućile su pristupanje završnoj diobi i u slučajevima kada se ocijeni:

- da je unovčen znatniji dio stečajne mase a da se ne može očekivati unovčenje preostalog dijela mase ili njegovo unovčenje u razumnom roku te
- da su predvidivi troškovi nastavljanja stečajnog postupka takvi da ne opravdavaju njegovo nastavljanje

U takvim situacijama sudac može naložiti stečajnom upravitelju da pripremi obrazloženi prijedlog odluke o neunovčenoj stečajnoj masi odnosno pozvati vjerovnike da sami pripreme odgovarajuću odluku. Zakonodavac je u ovoj odredbi (čl. 192. st. 4. SZ) propisao da se navedena odluka donosi u formi zaključka, što je u suprotnosti sa odredbom čl. 10. SZ koja propisuje vrste odluka u stečajnom postupku (rješenje i naredba). Bez obzira na to, radi se o sudskoj odluci u stečajnom postupku a **protiv nje nije dopuštena žalba** obzirom da SZ propisuje samo pravo žalbe protiv rješenja i prigovora protiv naredbe. Kako se radi o procesnoj odluci kojom se postupak ne završava, uskraćivanjem prava na žalbu nije povrijeđeno pravo stranke (stečajnih vjerovnika) na podnošenje pravnog lijeka protiv sudske

odluke. Vjerovnici se mogu žaliti protiv rješenja o zaključenju stečajnog postupka, čime je osigurano ustavno pravo na žalbu.

Dakle, nakon izmjena SZ 2003. godine za provođenje završne diobe i određivanje završnog ročišta **više nije potrebno unovčiti cjelokupno stečajnu masu**. U praksi se postavilo pitanje što učiniti u situacijama kada stečajni dužnik nema sredstava za bilo kakvu diobu ili je već ranije u djelomičnim diobama provedena isplate pa više nema novčanih sredstava za završnu diobu. Naime, kako sud može zakazati završno ročište samo prigodom davanja suglasnosti za završnu diobu, u ovakvim slučajevima upitna je mogućnost održavanja tog ročišta. Sudska praksa još nije dala jasan i nedvosmislen stav po tom pitanju ali smatram da nema nikakve prepreke za održavanje završnog ročišta i u tim slučajevima.

Temeljna svrha završnog ročišta nije samo isplata vjerovnika u završnoj diobi, već treba uzeti u obzir i same razloge vođenja stečajnog postupka. **Ukoliko je moguće, na bilo koji način, pokriti troškove stečajnog postupka i obveze stečajne mase, nema nikakve prepreke da se ostatak imovine razdijeli vjerovnicima na završnom ročištu**. Na taj se način smanjuju troškovi koji bi se iz te mase trebali namiriti a vjerovnicima se omogućava neposredno sudjelovanje u samom postupku unovčenja.

Tijek završnog ročišta propisan je zakonom i na njemu se može raspravljati i donositi odluke isključivo u tim okvirima. Na završnom ročištu vjerovnici raspravljaju o završnom računu stečajnog upravitelja, podnose prigovore na završni popis te odlučuju o neunovčenim predmetima stečajne mase i nenaplaćenim tražbinama. Zakon ne predviđa mogućnost donošenja odluka izvan navedenih okvira ali i tu treba postupati u skladu sa općim odredbama Stečajnog zakona.

Primjerice, na završnom ročištu u predmetu jedne štedno-kreditne zadruge vjerovnici su donijeli odluku da se stečajni postupak ne zaključuje već da stečajna upraviteljica nastavi sa vođenjem postupka i unovčenjem imovine. Takva odluka vjerovnika, makar je naizgled u suprotnosti sa odredbama SZ o završnom ročištu, u cijelosti je valjana. Naime, oni su na tom ročištu odlučili da će se neunovčeni predmeti stečajne mase i nenaplaćena potraživanja naplatiti u stečajnom postupku, čime su ostali u zadanim zakonskim okvirima. Doduše, u konkretnom predmetu, nakon dvije održane skupštine vjerovnika, sami vjerovnici prihvatili su prijedlog stečajne upraviteljice za održavanje završnog ročišta. Završno ročište održano je i imovina je podijeljena vjerovnicima.

Kako je to već rečeno, na završnom ročištu raspravlja se o završnom računu stečajnog upravitelja i podnose se prigovori na završni popis. Tijek ovog dijela ročišta ovisi od slučaja do slučaja a većina prigovora usmjerena je prvenstveno na visinu troškova koji čine sastavni dio završnog računa. U slučaju prigovora na završni popis stečajni sudac može ispraviti popis rješenjem ili odbiti prijedlog za ispravak. Protiv rješenja o prigovoru pravo žalbe imaju stečajni upravitelj i vjerovnik time da ulaganje prigovora na završni popis ne sprječava dalje vođenje završnog ročišta i zaključenje stečajnog postupka.

Prije izmjena stečajnog zakona 2003. godine pravo vjerovnika da odluče o neunovčenoj stečajnoj masi i nenaplaćenim tražbinama bilo je propisano bez provedbenih mehanizama. **Dodana odredba čl. 193.a SZ predstavlja pokušaj detaljnijeg reguliranja situacije u kojima vjerovnici ne donesu odluku o neunovčenoj masi i tražbinama no nema nikakve prepreke da se njene odredbe primjene na odgovarajući način i u slučajevima kada vjerovnici takvu odluku donesu**. U protivnom bi nastala situacija da vjerovnici koji nisu donijeli odluku o neunovčenoj masi i tražbinama budu u pravno povoljnijem položaju nego vjerovnici koji su takvu odluku donijeli.

Da bi se pojasnila ova tvrdnja potrebno je utvrditi koje su posljedice nastupile za vjerovnike ako na završnom ročištu ne donesu odluku o neunovčenoj stečajnoj masi. U takvim slučajevima stečajni sudac **rješenjem prenosi neunovčenu masu i tražbine na stečajne vjerovnike, razmjerno nenamirenim iznosima njihovih tražbina**. Posljedica donošenja takvog rješenja jest to da navedeni vjerovnici postaju solidarni vjerovnici navedenih tražbina, u odgovarajućim omjerima. Na primjer, ukoliko jedan vjerovnik ima neplaćeno potraživanje u iznosu od 100,00 kn od ukupnog iznosa nenamirenih tražbina u visini od 1.000,00 kn, tada se na njega prenosi 100/1000 dijela neunovčene mase i tražbina a od unovčenja tog iznosa pripada mu 10%, koliko iznosi njegov udio u masi.

Ono što treba naglasiti, bez obzira na to što SZ ovo ne propisuje izričito, jest činjenica da ti vjerovnici **ne samo da postaju solidarni vjerovnici u odnosu na neunovčenu masu, već i suvlasnici neunovčenih predmeta stečajne mase**. Ova je činjenica posebno bitna za reguliranje međusobnih odnosa vjerovnika. Bez njenog prihvaćanja i primjene u praksi, kako će biti kasnije objašnjeno, prijenos mase i tražbina na vjerovnike predstavljalo bi samo način da se stečajni sudac i upravitelj riješe predmeta a da vjerovnici nemaju stvarnu mogućnost naplate svojih tražbina. Svrha ove odredbe nije što brže zaključenje stečajnog postupka već prije svega omogućavanje vjerovnicima da se što prije namire uz manje troškove.

Kako bi se što jasnije shvatio navedeni problem, potrebno je vratiti se na konkretne primjere u praksi. Zamislimo situaciju (kakvih ima u stečajnim postupcima) da se u pojedinom stečajnom postupku javlja više stotina vjerovnika viših isplasnih redova a da imovinu dužnika sačinjavaju potraživanja iz sudskih postupaka. U rješenju o prijenosu tražbina stečajni sudac prenese tražbine na, recimo, stotinu vjerovnika sa različitim omjerima potraživanja. Primjenom odredbe čl. 193.a st. 6. SZ navedene osobe stupaju na mjesto stečajnog dužnika u svim postupcima koji su vođeni u vezi s prenesenim dijelom imovine. To znači da, temeljem rješenja o prijenosu, svi vjerovnici na koje je prenesena tražbina prema, primjerice, tuženiku XYZ d.o.o. stupaju na mjesto stečajnog dužnika kao tužitelji.

Već je na prvi pogled jasno u čemu se sastoji najveći problem – **umjesto jednog tužitelja (stečajnog dužnika kojeg zastupa stečajni upravitelj) odjednom se javlja nekoliko stotina tužitelja, kao nužnih i jedinstvenih suparničara**. Dakle, dok se sa jedne strane stečajni sudac riješio predmeta donošenjem rješenja o prijenosu tražbina (i zaključenju stečajnog postupka) sa druge strane problem se prebacio na parnične i ovršne suce. Oni se moraju suočiti sa parničnim ili ovršnim postupkom u kojemu se pojavljuje više stotina tužitelja kojima se mora dostaviti poziv i odluka.

Nadalje, problemi se samo multipliciraju u slučaju kada se prodaje neunovčena stečajna masa (ili stečajna masa stečena pravomoćnom sudskom odlukom). U tim slučajevima ugovor o kupoprodaji moraju potpisati **svi vjerovnici kao suvlasnici** na koje je prenesena stečajna masa. Primjerice, kada je predmet prodaje nekretnina, tada ne samo da bi svoju suglasnost za takav ugovor morali dati svi suvlasnici, već bi oni morali i **potpisati taj ugovor te ovjeriti svoj potpis**. Ne treba posebno naglašavati kako je takav zadatak često «nemoguća misija». Naime, u velikoj masi vjerovnika gotovo je nemoguće sve okupiti i postići neki dogovor a postoji i velika mogućnost da netko od njih, zbog svojih interesa ili jednostavno neznanja, odbije dati suglasnost i ovjeriti potpis. U takvim situacijama vjerovnici se nalaze u poziciji da, pravno, imaju mogućnost namirenja tražbina ali istu ne mogu ostvariti u stvarnosti.

Ovo su problemi o kojima se očito nije razmišljalo prilikom izrade izmjena Stečajnog zakona no treba naglasiti kako isti nisu nerješivi pod uvjetom da se i vjerovnici pobrinu za zaštitu i ostvarenje svojih prava.

Način rješavanja ove situacije nalazi se upravo u činjenici da stečajni vjerovnici, nakon pravomoćnosti rješenja o prijenosu neunovčene mase i tražbina, **nisu postali samo**

solidarni vjerovnici već i suvlasnici imovine koja im je prenesena. Ovo utvrđenje od izuzetne je važnosti za pravni položaj vjerovnika kojima se tražbine prenesene. To znači da se na njih mogu primjenjivati odredbe Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (u daljem tekstu ZOVDSP), posebno one odredbe koje reguliraju postavljanje **upravitelja**.

Da ne bi bilo zabune, **ne radi se o stečajnom upravitelju već o osobi koja se postavlja prema odredbama ZOVDSP i koja upravlja imovinom suvlasnika.** Naime, odredbom članka 44. i 45. ZOVDSP regulirano je pravo suvlasnika na izbor upravitelja te njegova osnovna prava i dužnosti. Temeljno je pravo suvlasnika da suglasno povjere upravljanje stvarju upravitelju koji djeluje kao punomoćnik suvlasnika. Za upravitelja se može izabrati bilo koja poslovno sposobna fizička osoba ili pravna osoba te za imenovanje nije nužno da upravitelj bude i suvlasnik.

Ovo odlučivanje o postavljanju i djelokrugu rada upravitelja predstavlja posao izvanredne uprave za koju je potrebna suglasnost svih suvlasnika. Međutim, ukoliko se suvlasnici ne mogu suglasiti, o **tome može odlučiti sud u izvanparničnom postupku, na zahtjev bilo kojeg od suvlasnika.**

Temeljno je pravo suvlasnika da, osim o osobi upravitelja, odluče i o njegovom djelokrugu rada time da zakon ne propisuje posebna ograničenja, osim što upravitelj djeluje kao opunomoćnik suvlasnika te da je on nalogoprimac dok su suvlasnici nalogodavci.

To, u konkretnoj situaciji prijenosa tražbina na vjerovnike, znači da oni mogu suglasno izabrati jednu ili više osoba kao upravitelje svojih tražbina, time da bi istima trebalo točno odrediti zadatke i prava. U konkretnom slučaju, takvim upraviteljima trebalo bi naložiti da, u ime i za račun vjerovnika, vode sudske i druge postupke pokrenute radi naplate potraživanja, da prodaje imovinu koja je prenesena na vjerovnike, prima novčane iznose te da isplati vjerovnike prema isplatnim redovima i u skladu sa njihovim potraživanjima.

Drugim riječima, **upravitelj bi imao jednaka prava i dužnosti kao i stečajni upravitelj** time da bi kontrolu nad njegovim radom preuzeli neposredno vjerovnici. Kako je teško vjerovati da bi baš svi vjerovnici dali svoju suglasnost za izbor upravitelja, realna je situacija da se takav upravitelj postavlja u izvanparničnom postupku pred Općinskim sudom. Takav zahtjev može predati bilo koji od stečajnih vjerovnika, nakon pravomoćnosti rješenja o prijenosu neunovčene mase i tražbina.

Bez obzira na ove zakonske mogućnosti, za postavljanje upravitelja u izvanparničnom sudskom postupku potrebno je vremena, kako zbog trajanja samog postupka tako i zbog činjenice da takav postupak nije moguće niti pokrenuti prije pravomoćnosti rješenja o prijenosu neunovčene mase i tražbina. Osnovano se postavlja pitanje da li je moguće postaviti upravitelja tražbina koji bi preuzeo postupak naplate odmah nakon donošenja rješenja o prijenosu. Stečajni zakon ne poznaje takvo pravo što nipošto ne znači da ono ne postoji.

Naime, prilikom tumačenja odredbi Stečajnog zakona sud mora krenuti od činjenice da je u dopušteno sve ono što nije zabranjeno, posebno ako je to u interesu vjerovnika i olakšava mogućnost njihovog namirenja.

Upravo je to razlog zbog kojega se treba krenuti od temeljne postavke stečajnog zakona a to je da se stečajni postupak vodi u cilju namirenja vjerovnika. **Namirenje vjerovnika prije svega znači stvarno, novčano namirenje a ne namirenje predajom komada papira koji vjerovnicima ne predstavlja ništa.** Nadalje, pravo je vjerovnika da na završnom ročištu donesu odluku o neunovčenoj stečajnoj masi i tražbinama. U okviru te odluke vjerovnici mogu otpisivati tražbine i donijeti bilo koju odluku o načinu unovčenja. Ponavljam, jedino je ograničenje to da takva odluke ne može biti u suprotnosti sa interesom vjerovnika, o čemu odlučuje stečajni sudac na prijedlog stečajnog upravitelja, razlučnog vjerovnika ili vjerovnika višeg isplatnog reda.

Dakle, nema nikakve prepreke da vjerovnici na završnom ročištu imenuju jednu ili više osoba koja će u ime i za račun vjerovnika unovčiti do tada neunovčenu stečajnu masu i, nakon podmirenja troškova, primljeni iznos raspodijeliti vjerovnicima.

Donošenje takve odluke savršeno je u skladu sa Stečajnim zakonom i sa interesom svih vjerovnika. Kako je to već rečeno, Stečajni zakon ne predviđa izrijeckom donošenje upravo takve odluke ali se ista može svrstati u odluke o neunovčenoj stečajnoj masi i tražbinama. Ono što je bitno jest činjenica da, tijekom stečajnog postupka (što znači i na završnom ročištu) vjerovnici odlučuju većinom prisutnih glasova, što znači da za imenovanje takvog «upravitelja» nije potrebna apsolutna suglasnost svih vjerovnika. **Odluka je donesena i veže sve vjerovnike u slučaju da je istu donijela većina prisutnih vjerovnika.**

Prava i dužnosti takvih osoba određuju vjerovnici na završno ročištu a stečajni sudac samo utvrđuje kao odluku vjerovnika u rješenju o zaključenju stečajnog postupka i prijenosu tražbina.

Činjenica da su vjerovnici na završno ročištu imenovali jednu ili više osoba koje će upravljati njihovim tražbinama i činjenica da takva odluka veže ostale vjerovnike (i treće osobe) ne znači da su postavljene osobe nedodirljive. Naime, bez obzira na to što je stečajni postupak zaključen i više nema skupština vjerovnika, to ne sprječava vjerovnike da, kao suvlasnici, pokrenu postupak pred redovnim sudom radi njihove smjene i izbora novog upravitelja, prema odredbama ZOVDSP-a.

To što je raniji upravitelj imenovan u stečajnom postupku od strane vjerovnika ne znači kako se radi o trajnom imenovanju. Stečajni sudac u svom rješenju **samo je utvrdio** kako su vjerovnici, primjerice, imenovali određenu osobu za onoga koji će u ime i za račun vjerovnika upravljati neunovčenom masom i tražbinama.

Takvo rješenje **ne znači da je tu osobu (ili te osobe) postavio sud** te svakako nema prigovora «presuđene stvari» u postupku smjene upravitelja ili imenovanja novog. Što više, nema nikakve prepreke da bilo tko od suvlasnika jednostavno pokrene postupak za postavljanje upravitelja pred nadležnim (općinskim) sudom. Ovo iz razloga što su osobe koje su postavljene da, u ime i za račun vjerovnika, upravljaju i unovčavaju masu i tražbine, po svojoj naravi čisti nalogoprincipi a nalog se, suglasno ili u odgovarajućem sudskom postupku, može promijeniti. Temeljna svrha njihovog imenovanja od strane vjerovnika na završnom ročištu jest očuvanje kontinuiteta i olakšavanje zastupanja vjerovnika te njihove zaštite nakon donošenja rješenja o prijenosu mase i tražbina te zaključenju postupka.

Oni su imenovani punomoćnici koji imaju točno određena prava i dužnosti. Treba naglasiti kako je poželjno, prilikom donošenja odluke o imenovanju tih upravitelja, ujedno nabrojati njihova prava i njihove dužnosti, kako bi se izbjegli nesporazumi.

U svakom slučaju, nakon podnošenja završnog računa i rasprave o njemu te nakon rasprave i donošenja odluke vjerovnika o neunovčenoj masi i tražbinama (ili bez te odluke) stečajni sudac rješenjem zaključuje stečajni postupak. Nakon donošenja rješenja o zaključenju postupka posao stečajnog upravitelja (i stečajnog suca) još nije dovršen. Naime, upravitelj i nakon donošenja rješenja o zaključenju ima određene zadatke – predaja dokumentacije te neunovčenih predmeta stečajne mase vjerovnicima, arhiviranje dokumentacije, zatvaranje računa itd. Tek nakon obavljanja svih tih poslova stečajni upravitelj vraća ispravu o imenovanju te primjerke žiga stečajnog dužnika i stečajni predmet može se arhivirati.

Ono što preostaje jesu vjerovnici kojima je preostalo da pokušaju unovčiti ono što, iz bilo kojeg razloga, nije uspjelo stečajnom upravitelju. To više nije dužnost stečajnog upravitelja koji samo treba predati vjerovnicima dokumentaciju o imovini te neunovčene predmete koji se nalaze u njegovom posjedu. Naravno, i tu postoje mogući problemi za stečajnog upravitelja – kome od vjerovnika predati dokumentaciju vezanu za prenesene tražbine te same neunovčene predmete stečajne mase? Ne postoji nikakav propis koji bi

nalagao upravitelju posebnu pohranu tih predmeta i dokumentacije niti koji bi nalagao nekome od vjerovnika da iste primi.

U takvim situacijama stečajni upravitelj može jednostavno obavijestiti sve ili neke vjerovnike i pozvati ih da dođu preuzeti dokumentaciju i predmete u određenom roku. Ako to vjerovnici ne učine, stečajni upravitelj može pohraniti navedene predmete i dokumentaciju kod treće osobe, na trošak vjerovnika. No, to nije njegova dužnost i može se dogoditi da ti predmeti i dokumentacija propadnu jednostavno iz razloga što ih nitko nije preuzeo. Treba naglasiti da to više nije problem stečajnog upravitelja (ili stečajnog suca) već isključivo vjerovnika zbog čije tromosti upravo njima nastaje šteta.

Vjerovnici moraju znati što ih čeka nakon donošenja rješenja o prijenosu neunovčene mase i tražbina, kako bi se mogli pripremiti i poduzeti odgovarajuće korake radi osiguranja ostvarivanja svojih prava. U protivnom, navedeno rješenje postaje samo način da se zaključi stečajni postupak a za takvo stanje ipak bi bili krivi prvenstveno vjerovnici. Činjenica da se upravo vjerovnici moraju pobrinuti za ostvarenje svojih prava, kako tijekom stečajnog postupka tako i kasnije, mora se ponavljati uvijek iznova, sve dok ne postane sastavni dio svijesti i načina razmišljanja svakog vjerovnika. Tek je tada moguće očekivati aktivnu ulogu vjerovnika čime se olakšava postupak suda i stečajnih upravitelja.